

**Decret 96/1992, de 28 d'abril, pel qual s'estableix
l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària
obligatòria**

DOGC núm: 1593

Data DOGC: 13.05.1992

NOTA. En aquest text s'han introduït les
modificacions que estableix el Decret 223/1992.

D'acord amb el Decret 75/1992, de 9 de març, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a Catalunya, correspon al Govern de la Generalitat de Catalunya la definició del currículum de l'educació secundària obligatòria.

L'educació secundària obligatòria té per finalitat possibilitar que tots els alumnes puguin accedir als elements bàsics de la cultura en el marc d'un desenvolupament personal complet. En aquesta etapa, els alumnes han d'adquirir els conceptes, les habilitats, les actituds i els valors que els condueixin a l'autonomia individual, a la construcció de la pròpia personalitat i a un autoconcepte positiu, per tal de ser capaços d'assumir els seus deures i exercir els seus drets. També, en aquesta etapa, s'ha de consolidar la formació que permeti als alumnes incorporar-se a la vida activa o accedir a la educació secundària postobligatòria.

Aquestes finalitats i el fet de l'extensió de l'escolaritat obligatòria a tots els nois i les noies fins als 16 anys han portat el Govern de la Generalitat de Catalunya a prendre les determinacions necessàries en relació amb l'estructura i les característiques del currículum d'aquesta etapa. Es consideren la comprensivitat, la flexibilitat i l'opcionalitat com a puntals fonamentals de l'organització de l'etapa que, conjuntament amb els diversos elements del disseny curricular i els professionals implicats en l'acció educativa, fan possible l'adequació del currículum tant a les diferències individuals, capacitats i necessitats dels alumnes com a les exigències del món del treball i de la societat actual. L'objectiu és, en síntesi, garantir a tots els nois i les noies les mateixes oportunitats de formació, tot respectant-ne la diversitat, i de proporcionar-los aquelles habilitats i coneixements que els permetin de poder triar entre les diferents sortides que se'ls ofereixen en acabar l'educació secundària obligatòria.

En conseqüència, el currículum que seguiran els alumnes de Catalunya a l'etapa de l'educació secundària obligatòria ha d'atendre la diversitat de necessitats, capacitats i interessos que es produeixen entre els dotze i els setze anys. Diversitat que, entesa com un element positiu, demana un currículum que faciliti a tots els alumnes l'adquisició de capacitats generals al mateix temps que d'altres de més específiques. Així, ja des del procés d'experimentació de

la reforma educativa a Catalunya, s'ha buscat el plantejament en un model obert i flexible, que tingui en compte l'individu, les seves característiques personals i la societat a la qual pertany.

És per això que són elements característics d'aquest model el currículum no homogeni, que preveu, a més dels continguts comuns per a tots els alumnes, uns altres d'optatius; l'organització del currículum en crèdits, que el flexibilitza i potencia l'autonomia dels centres escolars, i l'acció tutorial, que facilita l'orientació tant acadèmica com professional al noi o la noia adolescents.

El currículum dóna resposta a les demandes de la societat actual. Això comporta incloure els ensenyaments relacionats amb diferents capacitats cognoscitives, afectives, psicomotrius, d'inserció social i de relació interpersonal. En aquest sentit, cal remarcar la incorporació de la Tecnologia, amb importància equivalent a altres àrees. També es considera en el currículum l'adequació de l'ensenyament a les exigències del món del treball i es reforcen els aspectes d'orientació dels alumnes i de formació professional de base des de totes les àrees.

A més, en el currículum hi són presents els elements que ajuden l'alumne a integrar-se a la societat i al país on viu i a obrir la seva perspectiva cap a la dimensió europea i universal. Així, doncs, en aquesta etapa educativa s'haurà de poder consolidar el domini oral i escrit de la llengua catalana i adquirir la competència suficient en el seu ús social, juntament amb el coneixement d'altres llengües i cultures en un món on la comunicació i la participació tenen i tindran cada vegada més importància. També s'haurà d'aprofundir el coneixement dels signes d'identitat propis de Catalunya, a través de la història, la societat, el patrimoni artístic i científic, les tradicions del país, la participació en les manifestacions sòcio-culturals i l'obertura de perspectives encaminades a iniciar els joves en la participació democràtica i cívica de les institucions socials.

L'acció tutorial juga un paper determinant en el procés educatiu perquè condueix, orienta i assessora l'alumne a l'hora de prendre decisions adequades a les seves necessitats, interessos i capacitats.

Les característiques específiques de l'evolució de l'alumne en aquesta etapa s'han tingut presents a l'hora d'establir el currículum, i els equips de professors també ho hauran de considerar a l'hora de concretar i aplicar el currículum per mitjà de l'acció educativa i la pràctica docent, els projectes curriculars d'etapa, les programacions específiques i l'acció orientadora i tutorial, d'acord amb el context i l'entorn sòcio-cultural del centre. La coordinació de l'equip docent ha de ser un element bàsic per dur a terme aquesta tasca, que ha de fer possible la coherència de cada centre educatiu. Aquesta coherència s'ha de reflectir en un projecte curricular realista i aplicable que incorpori tots els elements

necessaris per dirigir les activitats educatives del centre.

Ateses aquestes finalitats, la present disposició estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria i els elements constitutius del disseny curricular: els objectius generals d'etapa i de cada àrea; els continguts d'ensenyament, amb especificació dels fets, conceptes i sistemes conceptuals, procediments, i valors, normes i actituds; els principis metodològics generals i els objectius terminals.

En virtut d'això, amb l'informe del Consell Escolar de Catalunya, d'acord amb l'informe de la Comissió Jurídica Assessora, a proposta del Conseller d'Ensenyament i amb la deliberació prèvia del Govern,

Decreto:

Article 1

L'etapa d'educació secundària obligatòria s'estructura en dos cicles, de dos cursos acadèmics cada un.

Article 2

L'educació secundària obligatòria tindrà com a finalitat que l'alumne, en acabar l'etapa, assoleixi les capacitats següents:

2.1 Conèixer i comprendre els aspectes bàsics del funcionament del propi cos i de les conseqüències dels actes i les decisions personals per a la salut individual i col·lectiva, i valorar els beneficis que comporten els hàbits d'exercici físic, d'higiene i d'una alimentació adequada.

2.2 Formar-se una imatge ajustada d'ell mateix, de les pròpies característiques i possibilitats, per desenvolupar un nivell d'autoestima que permeti encarrilar d'una forma autònoma i equilibrada la pròpia activitat; valorar l'esforç i la superació de les dificultats, i contribuir al benestar personal i col·lectiu."

2.3 Relacionar-se amb altres persones i participar en activitats de grup, adoptant actituds de flexibilitat, solidaritat, interès i tolerància, per superar inhibicions i prejudicis i rebutjar tot tipus de discriminacions degudes a l'edat, a la raça, al sexe i a diferències de caràcter físic, psíquic, social i altres característiques personals.

2.4 Analitzar els mecanismes i valors que regeixen el funcionament de les societats, d'una manera especial els relatius als seus drets i deures com a ciutadà dins els àmbits socials més immediats -el centre educatiu, la població, la comarca i la nació-, que li permetin d'elaborar judicis i criteris personals, i actuar amb autonomia i iniciativa en la vida activa i adulta.

2.5 Analitzar els mecanismes bàsics que regeixen i condicionen el medi físic, valorar com hi repercuteixen les activitats humanes i contribuir activament a la seva defensa, conservació i millora com a element determinant de la qualitat de vida.

2.6 Conèixer els elements essencials del desenvolupament científic i tecnològic, valorant les seves causes i les seves implicacions sobre la persona, la

societat i l'entorn físic.

2.7 Identificar i assumir com a pròpies les característiques històriques, culturals, geogràfiques i socials de la societat catalana; tenir coneixement del dret dels pobles i dels individus a la seva identitat i desenvolupar una actitud d'interès i respecte envers l'exercici d'aquest dret.

2.8 Comprendre i produir missatges orals i escrits amb propietat, autonomia i creativitat, en llengua catalana i castellana i, si s'escau, en aranese i, almenys, en una llengua estrangera, fent-los servir per comunicar-se i per organitzar els propis pensaments, i reflexionar sobre els processos implicats en l'ús del llenguatge.

2.9 Interpretar i produir missatges amb propietat, autonomia i creativitat, utilitzant codis artístics, científics i tècnics, articulant-los a fi d'enriquir les pròpies possibilitats de comunicació i reflexionar sobre els processos implicats en el seu ús.

2.10 Identificar problemes en els diversos camps del coneixement i elaborar estratègies per resoldre'ls, mitjançant procediments intuïtius, de raonament lògic i d'experimentació, bo i reflexionant sobre el procés seguit i el resultat obtingut.

2.11 Obtenir, seleccionar, tractar i comunicar informació utilitzant les fonts en què habitualment es troba disponible, i les metodologies i els instruments tecnològics apropiats, procedint de forma organitzada, autònoma i crítica.

2.12 Conèixer les creences, les actituds i els valors bàsics de la nostra tradició i el nostre patrimoni cultural, valorar-los críticament i escollir aquelles opcions que afavoreixin més el desenvolupament integral com a persones.

2.13 Comprendre l'aplicació, en l'àmbit professional, dels coneixements adquirits com a preparació i orientació de la futura integració al món laboral.

Article 3

3.1 En el currículum de l'educació secundària obligatòria definit a l'annex d'aquest Decret s'estableixen, per a cada àrea, els objectius generals, els continguts i els objectius terminals que determinen el tipus i el grau d'aprenentatge que, respecte dels continguts, hauran d'haver assolit els alumnes en finalitzar l'etapa.

3.2 Els objectius terminals són els criteris que s'estableixen com a referència per a l'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Article 4

El Departament d'Ensenyament establirà els criteris, les instruccions i les orientacions necessàries per a l'aplicació del currículum.

Article 5

5.1 El català com a llengua pròpia de Catalunya ho és també de l'ensenyament. S'utilitzarà normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge de l'educació secundària obligatòria.

5.2 D'acord amb els organismes representatius de la Val d'Aran es fixaran els àmbits d'aprenentatge i les àrees

que s'impartiran en aranès en aquesta comarca.

5.3 En qualsevol cas, es respectaran els drets lingüístics individuals de l'alumne, d'acord amb la legislació vigent.

Article 6

6.1 Les àrees de coneixement de l'ensenyament secundari obligatori s'organitzen en:

Llengua catalana, llengua castellana i literatura i llengua aranesa a la Val d'Aran.

Llengües estrangeres.

Ciències de la naturalesa.

Ciències socials.

Educació física.

Tecnologia.

Educació visual i plàstica.

Música.

Matemàtiques.

Religió (voluntària).

"Ciències socials" equival a l'àrea denominada "Ciències socials, geografia i història" a l'article 3.1.b) del Reial Decret 1007/1991, de 14 de juny.

6.2 De cada una d'aquestes àrees, llevat de la de religió, hi ha uns ensenyaments de caràcter comú i obligatori per a tots els alumnes i uns altres de caràcter variable i optatiu.

6.3 L'alumne cursarà en tot l'ensenyament secundari obligatori una llengua estrangera obligatòriament, i podrà optar per una de segona.

Article 7

Els ensenyaments de cadascuna de les àrees s'organitzen, al llarg de l'etapa, en crèdits. A cada crèdit se li assignen 35 hores lectives.

Article 8

Els crèdits corresponents als ensenyaments comuns i obligatoris s'anomenen crèdits comuns.

Article 9

9.1 Els ensenyaments de caràcter optatiu estan formats pels crèdits variables.

9.2 Els crèdits variables tenen com a finalitat que els alumnes consolidin i ampliiïn les capacitats i els coneixements propis, atenent la seva diversitat i tenint present els objectius generals d'etapa i d'àrea.

9.3 Cada crèdit variable és una unitat tancada i independent de la resta de crèdits variables, llevat de les excepcions que s'autoritzin.

9.4 L'alumne tria els crèdits variables que cursarà cada trimestre, a partir de l'oferta del seu centre i amb l'ajut del tutor, el qual vetllarà perquè l'opció mantingui l'equilibri necessari.

9.5 L'oferta de crèdits variables al llarg de l'etapa es distribuirà entre les diferents àrees o àmbits globals de coneixement.

9.6 L'oferta de crèdits variables serà suficient per garantir l'optativitat dels alumnes.

9.7 Amb la finalitat d'adequar l'oferta de crèdits variables als objectius generals de l'etapa, el Govern de la Generalitat de Catalunya determinarà i regularà els

ensenyaments d'alguns d'aquests crèdits.

9.8 El Govern de la Generalitat de Catalunya establirà el procediment i les condicions d'elaboració de l'oferta de crèdits variables dels centres.

Article 10

10.1 El crèdit de síntesi és format per un conjunt d'activitats d'ensenyament-aprenentatge concebudes per comprovar si s'han aconseguit, i fins a quin punt, les capacitats formulades en els objectius generals establerts en les diferents àrees curriculars.

10.2 Al llarg del crèdit, l'alumne haurà de mostrar capacitat d'autonomia en l'organització del seu treball individual, i també de cooperació i col·laboració en el treball en equip.

10.3 L'alumne farà un crèdit de síntesi cada any de l'etapa.

Article 11

El nombre i la distribució de crèdits per a cada cicle és el següent:

a) Primer cicle.

Crèdits comuns:

Llengua catalana, llengua castellana i literatura: 8 crèdits (Llengua catalana i literatura: 3 crèdits; llengua castellana i literatura: 3 crèdits; continguts i estructures lingüístiques comunes: 2 crèdits.).

Llengües estrangeres: 4 crèdits.

Ciències de la naturalesa: 4 crèdits.

Ciències socials: 4 crèdits.

Educació física: 4 crèdits.

Tecnologia: 4 crèdits.

Educació visual i plàstica: 2 crèdits.

Música: 2 crèdits.

Matemàtiques: 4 crèdits.

Tutoria: 2 crèdits.

Crèdits de síntesi: 2 crèdits.

Crèdits variables: 15 crèdits.

En l'oferta de crèdits variables del centre hi haurà 3 crèdits de religió per als alumnes que voluntàriament hi optin, i crèdits de segona llengua estrangera.

Les activitats d'estudi alternatives als ensenyaments de religió s'organitzaran en forma de crèdits que s'inclouran en el conjunt de l'oferta variable del centre, sense que es pugui incloure en l'avaluació final del cicle un apartat d'aquestes activitats alternatives a la religió.

b) Segon cicle.

Crèdits comuns:

Llengua catalana, llengua castellana i literatura: 7 crèdits (Llengua catalana i literatura: 3 crèdits; llengua castellana i literatura: 3 crèdits; continguts i estructures lingüístiques comunes: 1 crèdit).

Llengües estrangeres: 4 crèdits.

Ciències de la naturalesa: 4 crèdits.

Ciències socials: 4 crèdits.

Educació física: 4 crèdits.

Tecnologia: 4 crèdits.

Educació visual i plàstica: 2 crèdits.

Música: 2 crèdits.

Matemàtiques: 4 crèdits.

Tutoria: 2 crèdits.

Crèdits de síntesi: 2 crèdits.

Crèdits variables: 21 crèdits.

En l'oferta de crèdits variables del centre hi haurà 3 crèdits de religió per als alumnes que voluntàriament hi optin, crèdits de segona llengua estrangera i crèdits de cultura clàssica.

Les activitats d'estudi alternatives als ensenyaments de religió s'organitzaran en forma de crèdits que s'inclouran en el conjunt de l'oferta variable del centre, sense que es pugui incloure en l'avaluació final del cicle un apartat d'aquestes activitats alternatives a la religió.

Durant el segon cicle, els alumnes hauran de cursar obligatòriament dos crèdits variables de l'àrea de Llengua, un crèdit variable de Llengua estrangera, un de Matemàtiques i un altre de Ciències socials.

El Departament d'Ensenyament i el Consell General de la Val d'Aran acordaran el nombre de crèdits de llengua aranesa respectant els mínims de caràcter general.

Article 12

12.1 L'avaluació dels processos d'aprenentatge dels alumnes serà contínua, amb observació sistemàtica del procés d'aprenentatge, integradora, en relació amb el tipus de contingut de les àrees, i amb una visió globalitzada del procés d'aprenentatge de l'alumne al llarg de l'etapa.

12.2 L'avaluació dels processos d'aprenentatge dels alumnes es durà a terme en relació amb els objectius generals i els objectius terminals de cada àrea que s'estableixen a l'annex d'aquest Decret.

12.3 Com a conseqüència del procés d'avaluació contínua s'establiran, dins de l'horari escolar, les mesures organitzatives i els recursos pedagògics necessaris per a l'atenció a la diversitat dels alumnes i als seus diferents ritmes d'aprenentatge.

Article 13

13.1 Periòdicament el conjunt de professors que han intervingut en l'ensenyament d'un alumne, coordinats pel professor tutor, actuarà de manera col·legiada com a junta d'avaluació. A les sessions de la junta d'avaluació, podran incorporar-s'hi també altres professors del centre amb responsabilitats de coordinació pedagògica.

13.2 La junta d'avaluació s'ha de reunir, com a mínim, amb una periodicitat trimestral per avaluar cada alumne.

Article 14

14.1 La decisió que un alumne romangui un any més a l'etapa es podrà adoptar una vegada acabat el primer cicle o en el segon cicle. Excepcionalment, aquesta decisió podrà adoptar-se una segona vegada, escoltats l'alumne, i els pares o representants legals.

14.2 Aquesta decisió serà presa per la junta d'avaluació. Es podrà promocionar un alumne que hagi assolit un grau de maduresa global suficient en relació amb els objectius establerts malgrat que no hagi estat avaluat positivament en alguna de les àrees.

Article 15

Els alumnes que en acabar aquesta etapa n'hagin assolit

els objectius establerts rebran el títol de graduat en educació secundària, que facultarà per accedir tant al batxillerat com a la formació professional específica de grau mitjà.

Article 16

16.1 L'acció tutorial és el conjunt d'accions educatives que contribueixen a desenvolupar i potenciar capacitats bàsiques dels alumnes, orientar-los per tal d'aconseguir la seva maduració i autonomia, i ajudar-los a prendre decisions amb vista a les opcions posteriors, de continuació d'estudis o d'entrada en el món del treball.

16.2 L'acció tutorial es programarà cada any, tenint en compte el conjunt de tota l'etapa.

16.3 L'acció tutorial l'exercirà tot el conjunt de professors que intervé en un grup d'alumnes amb la coordinació del tutor.

16.4 Per dur a terme l'acció tutorial, el centre organitzarà crèdits de tutoria, on es realitzaran activitats amb tots els alumnes d'un grup i atencions individualitzades.

Article 17

17.1 Els projectes curriculars que elaborin els centres han de ser prou flexibles per permetre concrecions individuals ajustades a les característiques, els ritmes d'aprenentatge i les singularitats de cada alumne, per tal que es pugui donar compliment als principis d'integració i individualització propis de l'atenció als alumnes amb necessitats educatives especials.

17.2 El Departament d'Ensenyament podrà també autoritzar modificacions del currículum per adequar-lo a les necessitats educatives individuals dels alumnes. En els procediments d'autorització s'haurà de tenir en compte l'opinió dels pares o tutors i dels alumnes, si escau.

Disposicions finals

- 1 S'autoritza el Departament d'Ensenyament per dictar les disposicions que siguin necessàries per a l'aplicació del que disposa aquest Decret.

- 2 Aquest Decret entrarà en vigor l'endemà de la seva publicació al DOGC.

Barcelona, 28 d'abril de 1992

Jordi Pujol
President de la Generalitat de Catalunya

Josep Laporte i Salas
Conseller d'Ensenyament

Annex

Currículum comú de l'educació secundària obligatòria

Àrea de Llengua

Són diversos els objectius generals de l'etapa d'ensenyament secundari obligatori que l'àrea de Llengua catalana i literatura i llengua castellana i literatura

contribueix a assolir; però destaca el que sosté que, en acabar l'etapa, els alumnes han de ser capaços de comprendre i produir missatges orals i escrits amb propietat, autonomia i creativitat, en llengua catalana i castellana, fent-los servir per comunicar-se i per organitzar els propis pensaments, i reflexionar sobre els processos implicats en l'ús del llenguatge. Per tal que aquest objectiu sigui més fàcilment assolible, es proposa que els alumnes desenvolupin una sèrie d'aprenentatges organitzats i coherents dins una àrea integrada per llengua catalana i literatura i llengua castellana i literatura.

L'àrea és formada per continguts de llengua i per continguts de literatura. Ambdós àmbits responen a camps de coneixements molt diversos, si bé relacionats estretament.

Pel que a fa a la llengua, es proposa desenvolupar en els alumnes un seguit d'habilitats lingüístiques, relacionades amb la comprensió oral, la comprensió lectora, l'expressió de missatges orals i la redacció de textos escrits.

Val a dir, però, que el professor de llengua i literatura no s'ha de considerar ni l'únic ni tan sols el principal responsable del desenvolupament de les habilitats anteriors. En efecte, tots els professors de l'etapa han de contribuir a millorar les capacitats de comprensió i d'expressió.

A més de les habilitats lingüístiques bàsiques, els professors de Llengua han de plantejar-se altres aspectes relacionats amb l'augment del cabal lèxic i els coneixements sobre estructuració del vocabulari, reflexió sobre el codi gramatical (en els aspectes morfològic, sintàctic i fonètic), domini de l'ortografia i estructuració correcta d'un text escrit i d'una intervenció oral.

Pel que fa a la literatura, aquesta aporta als alumnes un camp de possibilitats d'aprenentatge important ja que la seva capacitat de comprensió -com a lectors quasi adults- els facilita l'accés a les grans obres clàssiques, juvenils o no.

La literatura, com a fenomen lingüístic totalitzador, presenta exemples de tots els registres i nivells de la llengua, de tots els tipus de text. Al costat de textos en el marc de la vida quotidiana, de textos d'estudi i de textos dels mitjans de comunicació de massa, els textos literaris han de conformar el gruix de la lectura dels alumnes a l'àrea.

Des d'una perspectiva pedagògica, la necessitat d'evitar repeticions, de confluïr i posar-se d'acord en una terminologia comuna, d'afavorir, mitjançant un plantejament d'activitats complementàries o de paral·leles, l'eficàcia i la transferència d'aprenentatges d'una matèria a una altra, ha fet proposar un sol disseny curricular global per a la llengua catalana i literatura i la llengua castellana i literatura. Es tracta, en definitiva, d'un plantejament que aprofiti els aprenentatges fets en qualsevol de les dues llengües.

L'estudi de l'àrea ha de ser vist com un tot globalitzador, que només troba sentit en la comprensió i l'expressió orals i escrites. Aquest és el marc general de referència dins el qual s'han de reinterpretar les diferents unitats del treball escolar de la llengua.

Els continguts de l'àrea (procedimentals, conceptuals i actitudinals) s'agrupen en sis apartats: llengua oral,

llengua escrita, literatura, lèxic, gramàtica i llengua i societat.

Cal aclarir, però, que tant la distinció tipològica en fets, conceptes i sistemes conceptuals, procediments, i valors, normes i actituds, com l'estructuració en els apartats anteriors, són recursos d'anàlisi per a la presentació dels continguts curriculars. En la realitat, les activitats d'ensenyament i d'aprenentatge amb els alumnes han de presentar un caràcter integrat. Si prenem com a exemple la lectura d'una narració literària, s'hi treballen de forma conjunta continguts procedimentals (com la lectura expressiva, la comprensió lectora, el resum -oral o escrit-, la interpretació i el comentari, la consulta al diccionari, l'anàlisi de frases o d'oracions), continguts conceptuals (de morfologia, sintaxi, lèxic, sobre la narrativa) i continguts actitudinals (interès per la lectura, normes del treball ben fet).

El primer nivell de concreció del disseny curricular de l'àrea de Llengua que conté els objectius, generals i terminals, i els continguts és el marc prescriptiu de referència per a l'elaboració del segon nivell de concreció. Ni l'ordre en què són presentats els continguts ni els aspectes de repetició pressuposen res amb vista al seu desenvolupament en projectes curriculars de centres o a la seva aplicació més concreta en programacions de classe, atès el caràcter obert del currículum, tot tenint present que els objectius terminals han de ser la font per als objectius de cada crèdit.

Potser la principal novetat que aporta el contingut de llengua oral sigui la seva mateixa presència perquè anys enrere l'oralitat havia estat absent de les aules. Això no obstant, als darrers anys, s'han introduït pràctiques innovadores que han trencat aquesta línia i que el disseny curricular de l'àrea ha incorporat. Entre aquestes, el treball amb els mitjans de comunicació oral: ràdio i televisió.

Pel que fa a la llengua escrita, convé destacar la tipologia textual; es pretén demostrar que la llengua produeix un conjunt de missatges que, segons la intencionalitat comunicativa, poden ser classificats en una tipologia que s'ha revelat prou útil a l'ensenyament: textos narratius, descriptius, expositius, argumentatius, injunctius, predictius, conversacionals i retòrics o literaris. Alhora que es té present aquesta classificació, convé no perdre de vista la funcionalitat dels textos de la vida quotidiana, de l'estudi, dels mitjans de comunicació i literaris o artístics.

Dins la literatura, s'hi podrà trobar tot el conjunt de coneixements necessaris per abordar un text literari d'acord amb les possibilitats de la generalitat dels alumnes. Es tracta de formar lectors amb un bagatge suficient per entendre les obres, assaborir-les i saber resumir-ne el contingut i fer-ne un comentari.

Pel que fa al lèxic, és també recomanable de posar en relació els continguts de procediments amb els de conceptes (no n'hi ha d'específics en actituds i valors); la consulta al diccionari i el comentari lèxic d'un text han d'anar paral·lels al treball conceptual que aclareixi les relacions entre les paraules.

La gramàtica, a més del valor que té en l'aspecte de formalització del pensament, ajuda l'expressió oral i

escrita.

L'apartat de llengua i societat ajuda els alumnes a situar-se en una societat que té la llengua com una de les institucions socials bàsiques. Per això es proposa que els alumnes hi treballin els aspectes següents: situació de la llengua dintre d'una història i uns contactes humans, cosa que els permetrà descobrir les relacions mútues i les causes (polítiques, migratòries, culturals, comercials, etc.) que contribueixen a la formació, l'expansió i la transformació de les llengües; l'espectre lingüístic de Catalunya, com també les dades sociolingüístiques bàsiques de les dues llengües que s'hi usen més; les normes legals que en regulen la convivència, i les varietats de la llengua (començant pel propi parlar) i la riquesa que representa aquesta pluralitat.

Una consideració especial cal dedicar a l'anàlisi dels fenòmens sociolingüístics que revelen un ús del llenguatge tenyit de prejudicis sexistes, socials o de classe, territorials (urbans/ pagesívols), etc. És tasca de l'àrea de Llengua i literatura, però no únicament d'aquesta àrea, fer notar aquests aspectes i donar als alumnes els elements necessaris per tal d'analitzar-los i evitar-los el seu ús lingüístic, i potenciar les actituds de respecte per totes les manifestacions humanes del llenguatge, com un valor estimable, que cal protegir i desenvolupar. És a l'àrea de Llengua on els alumnes han de prendre consciència que un idioma no és solament un codi indiferent i intercanviable per passar informació, sinó un vehicle de pensament, una exteriorització de la pròpia personalitat i una manifestació de tradició i de cultura.

És tasca de l'àrea de Llengua i literatura patrocinar una sèrie de valors i d'actituds íntimament lligats amb l'entorn lingüístic de l'alumnat. Entre aquestes destaca la conscienciació dels joves estudiants sobre la importància de la llengua no solament per transmetre informació sinó també per a d'altres funcions múltiples: integració social, vehicle de pensament, exteriorització de la pròpia personalitat, manifestació de tradició i cultura, classificació, anàlisi i interpretació de l'univers sensible i mental.

Els objectius terminals es presenten globalitzant aspectes de procediments i de conceptes -alguns inclouen també elements de valors i de normes. Com s'ha esmentat anteriorment, aquests objectius terminals han de ser la font per als objectius de cada crèdit que inspiren la programació de l'aula.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Fer ús del llenguatge com a mitjà per fixar i desenvolupar el propi pensament.
- 2 Comprendre discursos orals i escrits adequats a les necessitats escolars i socials pròpies de l'edat.
- 3 Expressar-se oralment i per escrit amb correcció, coherència i adequació al tipus de discurs, d'acord amb les necessitats escolars i socials pròpies de l'edat.
- 4 Utilitzar la normativa gramatical i la reflexió lingüística per millorar la pròpia expressió i com a element de referència en l'aprenentatge d'altres llengües.
- 5 Servir-se autònomament de la lectura com a font d'informació, de lleure i de projecció personal.

- 6 Adonar-se que les produccions literàries constitueixen diverses interpretacions del món i de l'individu; afavoreixen el desvetllament de la imaginació i del bon gust estètic, i són un mitjà d'arrelament i participació en la cultura pròpia, i de relació amb altres pobles.

- 7 Identificar i valorar els mitjans de comunicació social com a grans productors de missatges verbals i no-verbals, i interpretar-ne críticament el contingut en relació amb els valors de la cultura pròpia.

- 8 Respectar la diversitat lingüística i prendre consciència de la riquesa que representa aquesta pluralitat.

Continguts

Procediments

- 1 En relació amb la llengua oral.

1.1 Comprensió i classificació dels missatges orals següents: singulars (exposició, conferència i discurs) i plurals (diàleg, conversació, entrevista, debat, col·loqui i taula rodona).

1.2 Producció de missatges orals dels tipus següents: descripció, narració, instrucció, explicació i exposició.

1.3 Memorització de textos breus de prosa i recitació de poemes.

1.4 Dramatització.

1.5 Resum de missatges orals.

- 2 En relació amb la llengua escrita.

2.1 Lectura expressiva de textos en prosa i en vers.

2.2 Comprensió lectora.

2.3 Resum de textos escrits.

2.4 Elaboració d'esquemes.

2.5 Elaboració de complexos comunicatius: auca, mural, anunci o revista.

2.6 Anàlisi i comentari de textos no-literaris.

2.7 Producció de textos escrits, amb estructura interna diferenciada de tipologia diversa: descripció, narració, exposició, explicació, conversació, predicció i instrucció.

2.8 Tècniques de rescriptura i manipulació de textos escrits.

2.9 Correcció de textos escrits.

- 3 En relació amb el lèxic.

3.1 Ús del diccionari.

3.2 Recerca de significat.

3.3 Definició de paraules.

3.4 Comentari lèxic i semàntic d'un text.

- 4 En relació amb la literatura.

4.1 El comentari de text literari: poesia i prosa.

4.2 La recensió de la lectura.

4.3 Tècniques de creació literària: imitació, planificació i producció (espontània i preparada) de textos amb intenció literària.

- 5 En relació amb la gramàtica.

5.1 Anàlisi gramatical: anàlisi, representació esquemàtica i manipulació d'unitats.

5.2 Inducció de regles morfològiques i sintàctiques.

5.3 Relació entre puntuació i sintaxi en un text.

- 6 En relació amb llengua i societat.

6.1 Treball amb mapes de dominis lingüístics i amb

gràfics i taules estadístiques sobre fets relacionats amb la llengua.

6.2 Ús dels mitjans de comunicació social per treballar aspectes relacionats amb aquest apartat.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Llengua oral.

1.1 Llengua i comunicació oral. Elements.

1.2 Classes de missatges orals. Les seves principals característiques i finalitats.

1.3 Llengua estàndard i registres. Les varietats dialectals.

1.4 Mitjans de comunicació àudio-visual.

- 2 Llengua escrita.

2.1 La comunicació escrita no literària: elements.

2.2 Les convencions de la llengua escrita: Ortografia. Puntuació i sintaxi. La distribució del text en l'espai. Lletra manuscrita i cal·ligrafia. Altres aspectes tipogràfics dels textos escrits.

2.3 Normativa de la llengua escrita. Institucions que vetllen per la normativa: Institut d'Estudis Catalans i Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola.

2.4 Mitjans de comunicació escrita.

- 3 Lèxic.

3.1 Reculls lèxics.

3.2 Relacions entre paraules per la forma i pel significat.

3.3 Interferències lèxiques.

- 4 Literatura.

4.1 El registre literari.

4.2 Els gèneres en què s'agrupen les obres literàries: característiques bàsiques.

4.3 Els recursos expressius de la literatura.

4.4 El context històric-cultural.

- 5 Gramàtica.

5.1 Sons i grafies del català i del castellà.

5.2 Unitats bàsiques de la morfologia: lexema i morfema. Morfologia del nom, de l'adjectiu, dels determinants i del verb.

5.3 Categories gramaticals.

5.4 Sintagmes: classes. Nucli i complement.

Relacionants.

5.5 L'oració simple: funcions.

5.6 L'oració composta: tipus principals.

5.7 Introducció a l'estudi del discurs.

- 6 Llengua i societat.

6.1 La comunicació humana. Elements i procés.

6.2 Les funcions del llenguatge i el seu paper en la societat.

6.3 Diversitat lingüística en el món actual. Principals famílies lingüístiques. Les llengües romàniques.

6.4 Procés de formació, transformació, desplegament o substitució d'una llengua.

6.5 Llengües d'Espanya i normes legislatives que s'hi refereixen. Normalització lingüística.

6.6 Varietats socials i geogràfiques del català i del castellà.

Valors, normes i actituds

- 1 Valoració de la comunicació.

1.1 Participació i iniciativa en activitats orals.

- 1.2 Atenció a la genuïtat de l'expressió oral.
- 1.3 Hàbit de lectura de la premsa escrita.
- 2 Obertura i curiositat intel·lectuals.
 - 2.1 Valoració de la llengua com a instrument del propi creixement intel·lectual.
 - 2.2 Sensibilització per la literatura.
 - 2.3 Interès per conèixer el funcionament de la llengua com a sistema.
 - 2.4 Actitud crítica raonada.
- 3 Respecte per la pluralitat cultural i valoració de la pròpia identitat.
 - 3.1 Valoració de la riquesa que aporta la diversitat lingüística i respecte pels usuaris dels diversos parlars.
 - 3.2 Atenció a la situació sociolingüística de Catalunya.
 - 3.3 Sensibilització crítica envers els aspectes de la llengua que reflecteixen valors i prejudicis (classistes, racistes, sexistes) per tal d'eliminar-los.
- 4 Valoració de l'aprenentatge i dels elements diversos que hi incideixen.
 - 4.1 Interès per la lectura i per l'expressió escrita personal.
 - 4.2 Adequació a les normes convencionals de l'expressió escrita.
 - 4.3 Adequació del registre lèxic al context.

Objectius terminals

- 1 Analitzar missatges orals formals o espontanis, tot reconeixent si són singulars (exposició, conferència, discurs), plurals (diàleg, conversa, entrevista, debat, col·loqui, taula rodona), com també el registre que els pertoca, i interpretar-ne els elements no-verbals que els acompanyen.
 - 2 Resumir oralment i per escrit missatges orals formals, explicitant les informacions i les idees essencials, i la intenció de l'emissor.
 - 3 Expressar opinions raonades a propòsit de les comunicacions orals en què l'alumne pugui tenir un paper de receptor: tant si són procedents dels mitjans de comunicació social (televisió, ràdio, cinema, publicitat) com de la vida escolar, cultural i social (debat, col·loqui, discurs, conferència).
 - 4 Produir missatges orals, espontàniament o amb preparació prèvia, amb ordre, coherència i claredat acceptables en l'expressió lingüística i en el registre emprat, tot seguint, si escau, pautes facilitades pels professors.
 - 5 Participar en les manifestacions orals que es produeixen en l'entorn escolar d'acord amb les convencions socials d'aquesta mena de manifestacions: demanar la paraula, respectar els altres quan en tinguin l'ús, centrar-se en el tema, expressar l'opinió personal raonadament i modificar-la quan escaigui.
 - 6 Demostrar interès per les manifestacions orals d'altri que no estiguin estrictament lligades a la vida escolar (per exemple, les que apareguin a la televisió, col·loquis, debats, etc.) i que siguin d'iniciació a la vida adulta.
 - 7 Fer una lectura silenciosa comprensiva de qualsevol text en prosa o en vers, apropiat a l'edat, tant si és literari com de les altres àrees del currículum,

reconeixent fets, opinions i interpretacions, quan s'escaigui.

- 8 Llegir expressivament textos literaris en prosa o en vers, o de les altres àrees del currículum, amb veu i entonació adequades i d'acord amb les regles de l'ortologia de la llengua respectiva.

- 9 Distingir els principals tipus de textos per la seva finalitat i marques textuais, identificant-ne les característiques i els elements bàsics que els defineixen.

- 10 Interpretar els diferents gèneres periodístics de contingut històrico-informatiu (crònica, notícia, reportatge), argumental (carta al director, editorial i article d'opinió) i dialogat (entrevista), de temes d'interès per als adolescents i d'altres d'interès més general i d'acostament a la vida adulta.

- 11 Emplenar correctament diferents tipus de textos formals: impresos, talons, telegrams, enquestes i contractes.

- 12 Redactar textos necessaris per a la vida d'un adolescent i d'acostament a la vida adulta: cartes, instàncies, anuncis, actes i currículum, segons les normes convencionals (dades d'identificació, marges, espais, cal·ligrafia i ortografia).

- 13 Confeccionar un relat de fets o accions, a partir d'imatges o d'un guió previ, tot seguint alguna mena d'ordenació que pugui ser reconeguda per d'altri, d'acord amb les normes ortogràfiques i de puntuació, espais i marges.

- 14 Produir textos descriptius, expositius i instruccionals relacionats amb les àrees del currículum, d'acord amb l'estructura textual, tot complint les normes ortogràfiques i de puntuació.

- 15 Resumir textos de tipologia diversa relacionats amb les àrees del currículum.

- 16 Manejar amb soltesa instruments informàtics d'ajut a la redacció i a la impressió de treballs escrits, com ara processadors de textos, verificadors i correctors ortogràfics, diccionaris de sinònims i programes d'autoedició.

- 17 Valorar els recursos que proporciona la tecnologia de la informació per reestructurar els treballs escrits i facilitar la precisió i la presentació de les idees.

- 18 Manejar diferents tipus de diccionaris: generals, enciclopèdies i de traducció, tot reconeixent, quan escaigui, les parts d'un article i interpretant-ne les abreviatures.

- 19 Utilitzar el concepte d'índex i les eines de tecnologia de la informació per a la cerca i recuperació d'informació continguda en bases de dades, enciclopèdies i diccionaris electrònics.

- 20 Distingir el significat general d'un mot, el sentit figurat i el significat contextual.

- 21 Descriure les principals formes que regulen la formació de paraules: derivació i composició.

- 22 Identificar els sufixos, prefixos i infixos procedents del llatí i del grec que apareixen en mots de la vida quotidiana i en mots propis de les altres àrees del currículum.

- 23 Usar els diversos significats de mots polisèmics corrents, tenint en compte el context.

- 24 Utilitzar mots o construccions de significats

semblants segons el context.

- 25 Interpretar locucions, modismes i frases fetes d'ús corrent, fent-les servir en els missatges orals i escrits propis, quan s'escaigui.

- 26 Reconèixer el registre de llengua d'un text a partir del lèxic emprat.

- 27 Manifestar interès per la literatura com a mitjà per interpretar la realitat.

- 28 Demostrar interès per la literatura pròpia i per les altres, especialment les que són a la base del nostre món cultural (grega, llatina, jueva, àrab i europea en general).

- 29 Valorar, d'acord amb la sensibilitat pròpia, les aportacions de la lectura literària, tot demostrant criteri personal i un cert grau d'autonomia.

- 30 Reconèixer els recursos i les convencions del registre literari tot adonant-se dels elements que el diferencien dels altres registres.

- 31 Reconèixer textos de diversos gèneres literaris, tot fent referència a les principals característiques que permeten classificar-los.

- 32 Distingir els principals períodes de la literatura catalana i la castellana, atenent a la relació amb el context històric-social, gèneres literaris i alguns autors significatius per tal de situar les lectures dins el marc de referència adequat.

- 33 Comentar textos poètics i en prosa, atenent als aspectes formals i de contingut, a l'autor i a l'època, i d'acord amb la sensibilitat personal, expressada mitjançant una opinió raonada.

- 34 Sintetitzar, seguint un guió previ, oralment o per escrit (recensió) informacions pertinents sobre una obra llegida, pel que fa a l'autor i a l'època de producció, procedents de fonts diverses - explicacions dels professors, consulta bibliogràfica, etc.-, de manera que es contextualitzi i s'expressi l'opinió pròpia raonada.

- 35 Identificar els elements textuais: parts del text, elements introductoris, elements relacionants i altres elements rellevants.

- 36 Segmentar conjunts en unitats aïllant les parts d'un text, d'un paràgraf, d'una oració o d'una paraula.

- 37 Reconèixer diferents tipus d'oració segons l'estructura i el significat, tot relacionant l'entonació amb la puntuació i els canvis que aquestes poden produir.

- 38 Representar esquemàticament l'anàlisi d'una oració simple.

- 39 Demostar les diferències, des del punt de vista morfològic, de les diverses categories gramaticals mitjançant l'anàlisi.

- 40 Utilitzar les possibilitats de formar oracions per juxtaposició i coordinació.

- 41 Reconèixer el significat i la funció gramatical d'una frase subordinada per expressar millor el pensament.

- 42 Aplicar als escrits personals les normes gramaticals apreses de tal manera que aquests tinguin una correcció acceptable.

- 43 Demostrar interès per conèixer el funcionament de la llengua com a sistema.

- 44 Reconèixer la diversitat lingüística del món actual, tot fent referència a l'extensió d'ús d'algunes llengües, amb especial atenció al català i al castellà.

- 45 Valorar la importància de la llengua pròpia i el món cultural que li dóna suport i s'hi reflecteix.
- 46 Valorar la necessitat i el fet de comunicar-se en altres llengües.
- 47 Descriure els aspectes més elementals de la situació sociolingüística i legal de les llengües d'Espanya.
- 48 Apreciar les normes que regulen la relació democràtica entre parlants de les diverses llengües de l'Estat, tot manifestant actituds de respecte cap a les llengües i els seus parlants i fent ús dels drets lingüístics.
- 49 Demostrar coneixement dels aspectes bàsics de la història social de la llengüa catalana i la castellana, les seves semblances i les seves diferències.
- 50 Reconèixer els aspectes bàsics de la varietat estàndard utilitzada pels mitjans de comunicació i de les varietats dialectals per tal d'assegurar la comprensió de missatges entre parlants de la mateixa llengua.

Àrea de Llengües estrangeres

L'aprenentatge de les llengües estrangeres obeeix a una necessitat social d'intercanvi i de comunicació entre els pobles. Aquesta és una primera raó que justifica la presència de les llengües estrangeres en el currículum de l'escolaritat obligatòria.

Però a aquesta raó social se n'hi afegixen altres d'educatives; sobretot, l'aprenentatge de les llengües estrangeres contribueix al desenvolupament personal de l'alumne en els aspectes psicològic, afectiu, intel·lectual i social. Però, de manera molt específica, fomenta l'acceptació de la diferència i l'apreciació de la diversitat lingüística i cultural, desenvolupa l'actitud de respecte envers el dret dels pobles i dels individus a la seva identitat i és un instrument privilegiat per a la reflexió sobre el llenguatge.

En coherència amb aquestes finalitats educatives, cal precisar les opcions que defineixen l'aprenentatge d'una llengua. Atès que una llengua es considera fonamentalment com un mitjà de comunicació, aprendre un idioma serà adquirir una competència comunicativa, és a dir, adquirir l'aptitud de realitzar adequadament una competència lingüística dins una situació determinada i en funció d'una discursivitat pròpia, alhora que permetrà de sensibilitzar els alumnes sobre els diferents aspectes de la comunicació humana. D'altra banda, qualsevol llengua és també el mitjà d'expressió d'unes determinades comunitats, de manera que aquest aprenentatge inclou una sensibilització envers el vessant cultural que és inherent a l'idioma.

L'ensenyament d'un idioma estranger té també la particularitat de ser objectiu i mitjà de l'aprenentatge, la qual cosa repercuteix en la relació de l'alumne amb la seva pròpia llengua. L'aprenentatge de l'idioma estranger implica accedir a un nou sistema fonològic, a unes estructures lingüístiques, a unes correspondències oral-escrit, a uns àmbits lèxico-semàntics, a una organització argumentativa i, finalment, a una cultura vehiculada per aquesta llengua.

Des d'una perspectiva constructivista, l'activitat mental constructiva de l'alumne és el factor decisiu en la realització dels aprenentatges escolars. Quan l'alumne

inicia un aprenentatge, ho fa a partir de les seves idees i representacions prèvies. Així, l'actitud espontània de l'alumne que aprèn una llengua estrangera és enfocada com un procés creatiu mitjançant el qual va atribuït nous símbols a significats que ja coneix. Al principi es tracta, pel que fa a la comprensió, de reelaborar els missatges de la llengua estrangera en forma de missatges en llengua materna, i, pel que fa a l'expressió, d'establir equivalències representatives entre els nous símbols, parlats i escrits, i les seves contrapartides ja significatives de la llengua materna.

L'alumne és el centre del procés d'aprenentatge, assistit pel professor com a referent lingüístic a l'abast; es pot definir l'actuació del professor com una intervenció pedagògica que té com a finalitat guiar i facilitar aquest procés de construcció creativa. Les activitats que el professor proposi hauran de permetre la intervenció activa de l'alumne, de manera que els nous aprenentatges tinguin com a base el que l'alumne ja té, sobre les preguntes que es fa i les hipòtesis que avança, i potenciïn en l'alumne una autèntica activitat reflexiva, de presa de decisions i de recerca. Això implica defugir actituds homogeneïtzadores i tenir en compte la diversitat dels alumnes. Per tant convindrà, per una banda, diversificar les activitats, els suports i el tipus d'ajuda pedagògica; per l'altra, proposar tasques amb diferents graus d'aprofundiment i de complexitat, afavorir propostes i estratègies d'aprenentatge diverses, respectant sempre els principis que afavoreixen un aprenentatge significatiu.

Els objectius terminals han estat dissenyats partint de la consideració que la competència comunicativa mínima per a aquesta etapa és la que permet intervenir de manera senzilla però activa en intercanvis orals i escrits, i comprendre documents orals i escrits de poca complexitat. Coherentment amb la idea que aprendre una llengua és desenvolupar una competència comunicativa, es considera convenient determinar un tipus i grau d'aprenentatge que integri alhora els diferents continguts, ja que els conceptes i les actituds es manifestaran per mitjà de les diferents habilitats que recullen els procediments.

Així mateix, i tenint en compte els alumnes d'aquesta etapa, els objectius terminals pretenen definir una competència més alta pel que fa a la comprensió respecte de l'expressió.

Objectius generals

En acabar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Valorar l'aprenentatge i ús de la llengua estrangera com un mitjà de desenvolupament personal.
- 2 Demostrar una progressiva autonomia en el treball individual i un control gradual del propi procés d'aprenentatge.
- 3 Compartir activitats comunicatives i de desenvolupament de la llengua i col·laborar-hi.
- 4 Utilitzar la llengua estrangera de manera efectiva com a vehicle de comunicació general, demostrant que ha adquirit les habilitats bàsiques receptives i productives, tant del llenguatge oral com de l'escrit.
- 5 Mostrar una certa consciència i comprensió de l'organització interna de la llengua estrangera: de l'existència de diferents varietats (dialectes, registres,

etc.) i d'alguns aspectes formals (lèxics, semàntics, gramaticals, fonològics).

- 6 Desenvolupar estratègies comunicatives pròpies en àrees de comunicació bàsica.

- 7 Demostrar que ha adquirit un conjunt d'estratègies lingüístiques com a base per a futurs aprenentatges.

- 8 Utilitzar la llengua estrangera com a mitjà de comunicació amb una actitud creativa i gaudir de l'ús de la llengua.

- 9 Mostrar una actitud crítica, i alhora de respecte, envers les opinions i els punts de vista dels altres, la informació rebuda i les activitats i tasques de classe (pròpies i d'altri).

- 10 Reconèixer la importància que té el coneixement de la llengua estrangera com a mitjà per a una millor comprensió de la llengua i cultura pròpies, i com a llenguatge de comunicació i entesa internacional en un món multicultural.

Continguts

Procediments

- 1 Pràctica de la llengua.

1.1 Comprensió oral.

a) Habilitats d'aprenentatge: percepció auditiva, discriminació dels elements fònics significatius i desestructuració de l'enunciat.

b) Estratègies pròpies de l'aprenent estranger: utilització del context i dels elements coneguts.

c) Tipus de comprensió: global, essencial, selectiva i exhaustiva.

1.2 Comprensió escrita.

a) Habilitats d'aprenentatge: oralització de l'escrit, reconeixement dels aspectes icònics del text i reconeixement de l'organització del text.

b) Estratègies pròpies de l'aprenent estranger: utilització del context i dels elements coneguts.

c) Tipus de comprensió: global, essencial, selectiva i interpretativa.

1.3 Expressió oral.

a) Habilitats d'aprenentatge: audició, discriminació i repetició de models significatius; reformulació i combinació de les adquisicions noves amb les anteriors; producció "en situació" d'enunciats senzills, estratègies pròpies de l'aprenent estranger.

b) Tipus de producció oral: preguntes-respostes amb el professor i els companys; producció dirigida amb pautes o suports; exposicions preparades, expressió personal.

1.4 Expressió escrita.

a) Habilitats d'aprenentatge: establiment de correspondències oral-escrit i organització bàsica del text escrit (redacció de forma ordenada i estructurada, puntuació i articulació en paràgrafs, pronoms i connectors).

b) Tipus de producció: reproducció de models escrits amb variants, manipulació i resum de textos, producció dirigida amb pautes.

- 2 Reflexió sobre la llengua estrangera, la comunicació i l'aprenentatge.

2.1 Reflexió sobre la comunicació: raonament referit als principals aspectes de les situacions de comunicació.

2.2 Reflexió sobre la llengua: pràctica de l'autocorrecció, inferència de mecanismes bàsics del funcionament de la llengua, descripcions comparatives puntuals entre llengües.

2.3 Reflexió sobre l'aprenentatge: apropiació de la terminologia necessària per a l'aprenentatge, distinció entre els diferents tipus d'errors i la seva importància, comprensió del paper de l'error en l'aprenentatge i autoavaluació com a aprenent en les diferents habilitats.

- 3 Tècniques de treball.

3.1 Utilització de fonts impreses (diccionaris, índexs, enciclopèdies, llibres de consulta, premsa) i d'altres fonts (orals, àudio-visuals, informàtiques i telemàtiques).

3.2 Estratègies per a l'adquisició de vocabulari.

3.3 Elaboració i utilització del propi material de treball: apunts, fitxes, quadres.

3.4 Participació activa en la dinàmica de la classe: aportació de documents a classe, exposicions i participació en l'avaluació de grup.

3.5 Autoorganització del treball individual i de grup.

3.6 Distribució dels recursos per a les diferents activitats.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Aspectes pragmàtics: principals funcions comunicatives.

1.1 Establir i mantenir relacions socials; fòrmules de la vida social.

1.2 Demanar i donar informacions.

1.3 Parlar d'un mateix.

1.4 Descriure les coses, l'entorn, la gent, les situacions.

1.5 Narrar i transmetre.

1.6 Demanar i expressar opinions i argumentar (mostrar acord-desacord, obligar, permetre, acceptar, rebutjar).

1.7 Expressar i esbrinar actituds emocionals (grat-desgrat, satisfacció-insatisfacció, interès, intenció).

1.8 Expressar actituds morals (disculpar-se, perdonar, lamentar, agrair, demanar).

1.9 Disposar d'alguns recursos per prendre la paraula i mantenir una conversa.

1.10 Aprendre en la llengua estrangera a expressar-se dins de l'aula i a parlar de la llengua.

- 2 Aspectes semàntico-formals de la llengua.

2.1 Fonologia i fonètica: aspectes prosòdics fonamentals; sistema fonològic de la llengua.

2.2 Gramàtica: morfologia i sintaxi fonamentals; gramàtica textual (alguns connectors bàsics).

2.3 Lèxic: camps semàntics bàsics; els mots i les expressions que derivin dels interessos dels alumnes; els mots transparents i pròxims; expressions idiomàtiques més freqüents (frases fetes).

2.4 Ortografia: els grafemes regulars i la seva relació amb els fonemes corresponents; l'ortografia gramatical i arbitrària corrent.

- 3 Llengua i cultura.

3.1 Registres: el registre estàndard escrit i oral.

3.2 Elements de la vida quotidiana: propis dels joves de la mateixa edat; articulats amb punts bàsics de

referència relatiu a les tradicions, fets històrics i geogràfics i les institucions dels països que parlen la llengua objecte d'aprenentatge.

3.3 Productes del patrimoni artístic i literari dels països que parlen la llengua objecte d'aprenentatge.

3.4 Aspectes culturals que puguin tenir una vinculació especial amb la comunitat catalana en els àmbits de les relacions entre les cultures representades per les dues llengües, la catalana i l'estrangera; influències mútues a nivell de tradicions, fets històrics i manifestacions artístiques.

- 4 Tipologia de situacions i de documents de treball.

4.1 Situacions comunicatives pròpies de la classe i de l'aprenentatge; intercanvis, converses i exposicions breus; situacions reals i imaginàries.

4.2 Textos i documents, orals i escrits, amb suports diversificats: pedagògics i autèntics; dels mitjans de comunicació social, de la literatura moderna i de caire pràctic; amb funcions textuais diverses; amb funcions poètiques i lúdiques; cançons tradicionals i modernes.

Valors, normes i actituds

- 1 Valoració de la comunicació interpersonal.

1.1 Actitud de desinhibició enfront de la interacció comunicativa.

1.2 Actitud receptiva en les situacions de comunicació.

1.3 Interès per comunicar-se i expressar-se (oralment i per escrit) amb persones que parlen la llengua estrangera.

1.4 Interès per expressar-se amb exactitud.

- 2 Respecte per la pluralitat cultural i valoració de la pròpia identitat.

2.1 Curiositat envers altres realitats.

2.2 Interès per conèixer altres maneres de pensar i viure.

2.3 Acceptació de l'alteritat i la diferència.

2.4 Interès per adquirir una perspectiva més àmplia de la cultura pròpia per referència a altres.

- 3 Obertura i curiositat intel·lectuals.

3.1 Valoració de l'increment de perspectiva cultural.

3.2 Interès per la producció de nous models lingüístics i de noves possibilitats expressives.

- 4 Valoració de l'aprenentatge d'una llengua estrangera i dels elements diversos que hi incideixen.

4.1 Consciència del propi aprenentatge.

4.2 Actitud positiva per adquirir autonomia en l'aprenentatge.

4.3 Cooperació i responsabilitat en el treball de grup.

Objectius terminals

- 1 Tenir una actitud favorable envers la matèria i escoltar de manera activa i receptiva.

- 2 Entendre la llengua emprada com a llengua vehicular a classe.

- 3 Copsar el sentit de les entonacions bàsiques i les unitats significatives de la llengua.

- 4 Copsar el missatge essencial d'intercanvis i converses referits a la vida quotidiana, en el registre estàndard de la llengua, amb unes condicions

d'audició favorables i amb el suport d'elements no-verbals (imatges, gestos) que facin entenedora la situació.

- 5 Interpretar correctament instruccions i explicacions relatives a la vida de cada dia, en la llengua oral.

- 6 Extreure informacions concretes de textos d'informació pràctica i reaccionar de manera apropiada.

- 7 Comprendre les idees principals d'exposicions i relats senzills de temàtica adequada als alumnes.

- 8 Comprendre les idees principals i secundàries de textos accessibles als alumnes tant per la temàtica com pel tipus de text, trets de mitjans de comunicació social no especialitzats i de la premsa juvenil.

- 9 Utilitzar el context, lingüístic i no lingüístic, com a mitjà per a augmentar la comprensió.

- 10 Superar la inhibició per comunicar en la llengua estrangera.

- 11 Valorar la diversitat de les formes de comunicació humana.

- 12 Prendre la paraula i participar en intercanvis propis de la classe acceptant les regles i els acords establerts en el grup.

- 13 Fer ús d'estratègies comunicatives elementals.

- 14 Participar en intercanvis i converses pròpies de situacions reals: viatges, trobades amb gent que parli la llengua estrangera, etc.

- 15 Formular opinions, apreciacions i argumentacions personals o reproduir-les d'altri, de manera senzilla, tant de forma oral com escrita.

- 16 Comunicar necessitats i sentiments bàsics (acord-desacord, oposició, dubte, preocupació, alegria, etc).

- 17 Realitzar col·lectivament petits treballs al voltant d'un tema presentant per diferents mitjans orals i escrits i de forma organitzada, la informació recollida, deduïnt i aportant conclusions.

- 18 Establir les correspondències regulars bàsiques entre la llengua oral i l'escrita.

- 19 Dominar l'estructura bàsica de la frase i construir petits textos, organitzant les idees i la informació de forma coherent i entenedora.

- 20 Emprar el vocabulari i les estructures adequats per a un tema determinat i en una situació comunicativa concreta.

- 21 Redactar breus escrits en situacions versemblants: correspondència privada, qüestionaris o formularis.

- 22 Produir textos creatius simples, a partir de pautes, amb correcció acceptable.

- 23 Distingir les diverses situacions de comunicació oral i escrita i la funció principal dels textos més corrents, mostrant sensibilitat pels aspectes formals i estètics.

- 24 Comprendre i produir descripcions i relats narratius simples, tant orals com escrits.

- 25 Identificar i interpretar actituds i estats d'ànim elementals expressats en missatges tant orals com escrits.

- 26 Identificar les característiques principals de la llengua (per contrast amb altres llengües, quan s'escaigui).

- 27 Ampliar la competència comunicativa mitjançant la integració de tots els elements adquirits, experimentant

amb la llengua i desenvolupant la pròpia creativitat.

- 28 Fer ús de capacitats intel·lectuals bàsiques, com ara l'anàlisi, la predicció i la conceptualització mitjançant la lectura i l'audició de textos.

- 29 Reconèixer el significat i l'ús de les convencions socials.

- 30 Respectar les opinions dels companys i els professors.

- 31 Demostrar una actitud oberta, curiositat i interès per comunicar-se en la llengua estrangera.

- 32 Valorar la creativitat i la imaginació mostrades en activitats en la llengua estrangera.

- 33 Mostrar una actitud crítica envers la informació, les opinions, les hipòtesis, els models i els estereotips i, consegüentment, una independència en la formulació de les opinions pròpies.

- 34 Acceptar la diferència i tenir una actitud d'interès i respecte pels altres pobles i cultures.

- 35 Organitzar el propi treball amb eficàcia i utilitzar el material d'aprenentatge bàsic (material propi i de classe, diccionaris, enciclopèdies, índexs, catàlegs, gramàtiques, etc.) de manera adequada i com a font habitual d'informació.

- 36 Assolir una certa habilitat d'avaluar el propi procés d'aprenentatge de la llengua, els objectius assolits i les necessitats.

- 37 Adaptar-se al treball en grup de manera que l'aprenentatge de la llengua representi compartir i col·laborar amb els companys i prendre part activa en la planificació i en la responsabilitat col·lectiva de les activitats d'aprenentatge.

- 38 Apreciar el valor del coneixement de la llengua estrangera per als estudis i els treballs futurs.

Àrea de Ciències de la naturalesa

L'àrea de les Ciències de la naturalesa o ciències experimentals comprèn la major part dels coneixements que es relacionen amb l'entorn natural, tecnològic i social, i que convé que siguin adquirits per l'alumnat en finalitzar l'etapa d'ensenyament obligatori.

S'adopta un plantejament de ciència integrada: l'àrea aplega les diverses disciplines tradicionals (ciències naturals i ciències físico-químiques) amb la intenció que els seus continguts no siguin compartimentats.

El disseny curricular d'aquesta àrea pren com a punt de partida el coneixement del medi natural de l'etapa d'ensenyament primari i pretén proporcionar una visió general científica del món. El seu desenvolupament ha de fomentar el plaer d'observar, conèixer i descobrir, ha de permetre d'entendre alguns fenòmens físics que s'esdevenen en l'entorn; ha d'acostar a la comprensió de la dinàmica científico-tecnològica de la societat i ha de procurar el creixement intel·lectual en una manera de fer científica.

Els continguts de fets, conceptes i sistemes conceptuals segueixen els canons tradicionals del saber científic per facilitar-ne el seguiment. L'eix vertebrador és l'estudi de la matèria i de l'energia en els éssers vivents i en els materials inerts, tot relacionant l'aplicació d'aquests conceptes a aspectes tecnològics, a l'ús social i a l'atenció de la salut.

En els continguts de procediments l'observació

(abstracció de la realitat), la realització d'experiències (verificació d'hipòtesis) i l'exteriorització de les idees són punts característics de l'àrea.

Al llarg del disseny curricular es proposen uns valors encaminats a la formació cultural i laboral. És propi d'aquesta àrea el foment de les actituds de respecte a la natura, de prudència en l'ús de recursos naturals i la promoció de sistemes de vida, individuals i col·lectius, saludables. També és propi d'aquesta àrea promoure el raonament, l'exactitud i la precisió.

A cada moment de l'aprenentatge, els alumnes realitzen el procés d'elaboració de nous conceptes, el perfeccionament de certs procediments i la reflexió sobre alguns valors, i, en conjunt, assoleixen un estat cultural relacionat amb la ciència. L'exteriorització d'aquest estat, oralment, per escrit o simbòlicament, és important per facilitar la comunicació amb els altres individus de la comunitat.

Els objectius terminals responen a la concepció de ciència per a una etapa obligatòria i comprensiva. Es mostren força especificats a fi de concretar el tipus i el grau d'aprenentatge.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Emprar els coneixements científics per comprendre a grans trets l'evolució científico-tecnològica de la nostra societat i per donar suport a les opinions envers aspectes que afecten l'organització social, com ara l'aprofitament i l'ús de diverses fonts d'energia; l'ús adequat i la conservació de matèries primeres, el reciclatge de materials, la solució a problemes mèdico-sanitaris, la invenció i ús d'aparells i nous materials que facilitin la vida de les persones.

- 2 Valorar actituds científiques com la curiositat, l'objectivitat, l'observació i els processos en la investigació científica per tal d'obrir-se receptivament a l'entorn i per distingir la superstició de la ciència pel fet d'adonar-se que és aquesta la que pot explicar els fenòmens.

- 3 Respectar les formes de vida i el medi ambient, considerats com un patrimoni comú.

- 4 Observar, analitzar i classificar objectes, organismes, fenòmens i processos relacionats amb l'entorn físic.

- 5 Utilitzar de forma correcta l'instrumental científic necessari per fer observacions i experimentacions adequades a la seva edat, tant en el treball de camp com en el laboratori, iniciar-se en el procés d'experimentació científica mitjançant l'elaboració i la realització de dissenys experimentals senzills, i expressar correctament les observacions realitzades i les mesures preses en forma d'esquemes, de quadre de dades, de taules, de gràfics i d'altres sistemes.

- 6 Demostrar que ha adquirit el coneixement de la terminologia científica i la simbologia bàsica necessària per comprendre textos científics adequats a la seva edat i per descriure o explicar els coneixements o les opinions sobre temes relacionats amb la ciència.

- 7 Reconèixer que l'univers està constituït per diferents tipus d'unitats discretes de matèria (àtoms i

molècules, cèl·lules, organismes, astres) i saber-les classificar i relacionar entre elles.

- 8 Reconèixer canvis que constantment es produeixen en l'entorn i, més en general, a l'univers; algunes de les seves causes; la possibilitat que siguin cíclics o puntuals i si són observables o s'han d'inferir a partir de dades.

- 9 Entendre i conèixer la gran diversitat d'organismes vius i les estretes interdependències entre ells i el medi físic.

- 10 Conèixer el cos humà i comprendre'n el funcionament per tal d'utilitzar aquests coneixements per tenir cura de la salut, tot adquirint aquells hàbits d'higiene, alimentació i profilaxi que seran útils al llarg de la vida.

Continguts

Procediments

- 1 Obtenció de la informació.

1.1 Observació amb criteris científics d'objectes, fenòmens naturals i processos experimentals.

1.2 Observació d'imatges fixes, models, maquetes i ginys.

1.3 Utilització de mitjans tecnològics (àudio-visuals, informàtics i telemàtics), de documentació impresa i de fonts de transmissió oral de temàtica científica.

- 2 Realització d'experiències.

2.1 Ús, neteja i conservació d'utilitatge de laboratori i d'instruments de mesura bàsics.

2.2 Ús de tècniques per a la recol·lecció, conservació i anàlisi de mostres.

2.3 Identificació i classificació de mostres per al treball científic.

2.4 Realització d'experiments científics i d'algun disseny experimental.

2.5 Ús de mitjans automàtics per al registre de dades experimentals.

- 3 Tractament, interpretació i expressió de la informació.

3.1 Utilització de tècniques per copsar i posar en relleu la informació.

3.2 Interpretació de la informació recollida.

3.3 Tractament de dades numèriques en càlculs i gràfics.

3.4 Expressió oral, escrita i visual de qüestions científiques emprant terminologia adequada.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Matèria i materials.

1.1 Naturalesa discontinua de la matèria: àtoms i molècules.

1.2 Estats físics de la matèria.

1.3 Mescles.

1.4 Transformacions químiques de les substàncies.

1.5 Materials d'ús quotidià.

- 2 L'energia.

2.1 Formes d'energia

2.2 Transformació i conservació de l'energia.

2.3 Fonts naturals de l'energia i utilització.

- 3 El moviment i les forces.

3.1 El moviment dels cossos.

3.2 Les forces com a causa de les deformacions i de la modificació del moviment.

- 4 Els organismes.

4.1 Organització cel·lular.

4.2 Els vegetals (inclosos els fongs) i els animals.

4.3 Els organismes i l'entorn.

4.4 L'ésser humà: el cos humà i la salut.

4.5 La perpetuació de l'espècie i l'evolució.

- 5 La Terra.

5.1 La Terra com a planeta.

5.2 L'atmosfera i la hidrosfera.

5.3 Estructura i dinàmica de la litosfera.

Valors, normes i actituds

- 1 Respecte pel patrimoni natural.

1.1 Presa de consciència de la limitació dels recursos naturals.

1.2 Respecte als éssers vius.

1.3 Defensa del medi ambient davant la contaminació i el seu deteriorament.

- 2 Respecte per un mateix i pels altres.

2.1 Valoració dels hàbits que propicien el manteniment de la salut i rebuig dels factors que atempten contra la salut individual i col·lectiva.

2.2 Valoració del respecte en la comunicació de les idees i la tolerància envers les diferències entre les persones.

- 3 Sistematització del treball en les ciències experimentals.

3.1 Valoració de l'ordre, la neteja i l'endrega en relació amb el treball.

3.2 Tendència a la meticulositat i exactitud en la realització d'experiències i en l'ús de l'utilitatge propi de l'àrea.

3.3 Valoració de l'enriquiment personal i col·lectiu que representa el treball en grup.

- 4 Valoració de l'esperit científic i de la importància de la ciència en la tecnologia.

4.1 Reconeixement de la importància del mètode científic.

4.2 Interès a conèixer les respostes científiques a problemes plantejats pels éssers humans en diverses èpoques.

4.3 Disposició a l'observació i a la interpretació de fenòmens que s'esdevenen en el nostre entorn.

4.4 Valoració de la importància de l'avenç científic-tecnològic en la millora de la qualitat de vida.

Objectius terminals

- 1 Explicar, en una primera aproximació, el model corpuscular de la matèria, tot assenyalant-ne el caràcter discret i la presència de càrregues elèctriques, i destacar-hi que la matèria té una constitució universal tant en els materials inerts com en els éssers vius, com també les característiques bàsiques que els diferencien.

- 2 Descriure les modificacions del moviment de les partícules d'un sistema, d'acord amb el model corpuscular de la matèria, en relació amb el bescanvi de calor amb l'entorn en diverses situacions; explicar com varia la temperatura d'un sistema quan, en escalfar-lo, passa de fase sòlida a líquida i després a gas, i descriure, així, les propietats dels tres estats físics de la matèria, prenent com a exemple l'aigua.

-3 Elegir un mètode apropiat per a la separació de les fases d'un sistema heterogeni o per separar els components d'una mescla amb la finalitat de dur-lo a terme i de relacionar-lo amb les seves aplicacions industrials i domèstiques.

- 4 Preparar solucions de solut sòlid i dissolvent líquid, donada una composició determinada expressada en unitats de massa per volum o en percentatges, i comparar solucions de diferent composició quantitativa expressades en les mateixes unitats.

- 5 Distingir els següents conceptes físico-químics: massa i densitat, substàncies pures i mesclades, elements i compostos, i canvis físics i químics, i analitzar en aquests darrers la conservació de la massa i la transferència d'energia.

- 6 Interpretar canvis químics senzills en els quals participa l'oxigen (oxidació de metalls, combustió, respiració) i en els que es provoquen per aplicació de solucions àcides sobre algunes matèries comprovant-ne la reducció d'activitat en ser neutralitzades per bases.

- 7 Identificar substàncies mitjançant reaccions químiques senzilles i comentar la utilització d'alguns mètodes analítics en l'alimentació, material d'origen geològic i en altres situacions conegudes; formular els òxids, halurs, sulfurs i hidrocarburs que facilitaran la comprensió d'altres continguts.

- 8 Descriure l'origen, les propietats més rellevants i l'ús de metalls, materials de construcció, combustibles, plàstics i fibres naturals i sintètiques més comunes, i aplicar alguns d'aquests coneixements per fer la descripció d'un procés industrial senzill d'obtenció d'un d'aquests materials.

- 9 Analitzar les propietats físico-químiques més rellevants de l'aigua i de l'aire, tot destacant-ne la importància d'aquestes en els organismes i en alguns processos quotidians.

- 10 Assenyalar que tota transmissió d'energia a un sistema hi provoca un canvi i distingir diferents formes i manifestacions de l'energia: energies potencial gravitatòria, cinètica, tèrmica, nuclear, química, lluminosa i sonora, i identificar-ne transformacions energètiques en situacions simples, com en un circuit elèctric, en una combustió, en un escalfament per fricció, en un aparell d'ús quotidià i en el cas més complex d'una central elèctrica.

- 11 Analitzar el principi de conservació de l'energia en casos concrets i senzills, i l'aprofitament de l'energia en màquines i dispositius, tot destacant-ne la idea de rendiment.

- 12 Relacionar els conceptes de corrent elèctric continu amb els de diferència de potencial, resistència i intensitat en un circuit elèctric senzill muntat a l'aula i esquematitzar-lo tot emprant la simbologia adequada.

- 13 Interpretar fenòmens senzills i fàcilment observables que s'expliquen per la interacció elèctrica i la interacció magnètica, i així mateix per algunes propietats de la llum i del so fàcilment identificables.

- 14 Descriure els conceptes de moviment, velocitat i acceleració aplicats a moviments rectilinis, i assenyalar la importància d'utilitzar un sistema de referència en l'estudi del moviment.

- 15 Determinar el període i la velocitat lineal d'un mòbil que descriu un moviment circular uniforme, com la Terra, en una aproximació del seu moviment de translació a un moviment circular.

- 16 Interpretar les forces com a resultat de la interacció entre cossos i identificar diversos tipus de forces que actuen en situacions quotidianes, l'efecte que provoquen i les aplicacions tecnològiques que se'n deriven, i explicar les interaccions entre cossos, causades per les seves masses i càrregues, d'acord amb les lleis de la gravitació universal i de Coulomb.

- 17 Associar la noció intuïtiva del pes d'un cos a una força que depèn de la seva massa i de l'acceleració de la gravetat a la qual està sotmès i que, per tant, varia segons el planeta de referència, i aplicar les lleis de Newton a situacions senzilles de la vida quotidiana.

- 18 Utilitzar correctament les unitats de les magnituds emprant sobretot el sistema internacional i també altres unitats d'ús quotidià.

- 19 Enunciar els trets fonamentals de la teoria cel·lular i esquematitzar les parts de la cèl·lula eucariota i el balanç matèria-energia a les mitocòndries i els cloroplasts.

- 20 Explicar la composició i funció dels cromosomes i la conservació del seu nombre a l'individu i a l'espècie i els mecanismes que regeixen l'herència en l'ésser humà, i associar Mendel als primers estudis científics sobre genètica.

- 21 Relacionar la distribució de la vegetació amb el clima i el sòl: exemplificar algunes adaptacions rellevants en l'estudi d'una zona determinada i identificar algunes espècies ornamentals o silvestres de les nostres contrades.

- 22 Diferenciar els trets fonamentals de la morfologia externa dels grans grups de vegetals: algues, fongs, moltes, falgueres, gimnospermes i angiospermes i els seus grans hàbitats, i agrupar les plantes superiors segons la seva longevitat, i també distingir el diferent aspecte que presenten segons les estacions de l'any.

- 23 Distingir la nutrició autòtrofa, exemplificant-la en una planta superior, de les diverses formes de nutrició heteròtrofa i explicar la importància de la fotosíntesi a l'ecosistema, com també explicar les fases essencials del cicle biològic d'un vegetal superior i enumerar d'altres formes de reproducció en el món vegetal.

- 24 Estudiar mitjançant la tècnica de dissecció l'estructura de vegetals, d'animals existents en el comerç i d'alguns dels seus òrgans, i analitzar l'aparició de teixits en els éssers vius pluricel·lulars i la necessitat d'organització en òrgans, aparells i sistemes en els més complexos.

- 25 Diferenciar els principals grups d'invertebrats i de vertebrats a partir dels trets fonamentals de la morfologia externa i d'alguns aspectes molt significatius de l'organització interna i els seus grans hàbitats, i identificar algunes de les espècies més habituals a les nostres contrades.

- 26 Relacionar la funció dels aparells implicats en la nutrició d'un animal i les seves cèl·lules i explicar els aspectes principals de les funcions de nutrició en l'espècie humana basant-se en els òrgans, aparells i

sistemes que les duen a terme, i alguna de les malalties més freqüents que s'hi relacionen, com també la seva profilaxi.

- 27 Enumerar les funcions del sistema nerviós i explicar els trets fonamentals del seu funcionament a l'espècie humana basant-se en els òrgans, aparells i sistemes que s'hi relacionen, alguna de les malalties més freqüents que l'afecten i la seva profilaxi.

- 28 Exemplificar els mecanismes de reproducció sexual i asexual en animals concrets i analitzar les principals característiques anatòmiques, fisiològiques i psicològiques sexuals de la dona i de l'home i les bases d'alguns mètodes de control de la reproducció.

- 29 Valorar i conèixer els hàbits saludables tant individuals com col·lectius en relació amb l'alimentació, l'esport, els factors que alteren l'equilibri del sistema nerviós i la necessitat de prendre mesures adequades per no consumir drogues i evitar el contagi de malalties, en especial les de transmissió sexual més freqüents.

- 30 Analitzar, en un ecosistema aquàtic o terrestre representatiu de l'entorn proper, els seus components, els principals tipus d'interrelació entre ells, les cadenes tròfiques més rellevants i el flux de matèria i energia que s'hi estableix, i també possibles successions ecològiques causades per la modificació, real o teòrica, de diferents variables de l'ecosistema.

- 31 Avaluar l'efectivitat, els costos ambientals, la disponibilitat i la limitació de recursos de les fonts d'energia emprades habitualment i de les fonts d'energia alternatives, i analitzar l'impacte de l'espècie humana sobre el sòl, l'atmosfera, la hidrosfera, la vegetació i els animals, i també les seves repercussions ecològiques per tal de prendre actituds de defensa de l'entorn, especialment en contra de la contaminació.

- 32 Explicar les idees bàsiques sobre la teoria de la selecció natural de Darwin, establir-ne un paral·lelisme amb la selecció artificial emprada pels humans en ramaderia i agricultura, i comentar algunes adaptacions concretes d'éssers vius al medi i algunes de les principals estratègies evolutives seguides per aquests per a la conquesta del medi aeri.

- 33 Representar esquemàticament el sistema solar per tal d'explicar alguns fenòmens relacionats amb el moviment de la terra i de la lluna, com ara les estacions de l'any, les fases de la llunai els eclipsis i analitzar a grans trets la constitució del planeta Terra: l'atmosfera, la hidrosfera, la litosfera i la seva relació amb l'astenosfera.

- 34 Relacionar la pressió atmosfèrica amb el temps meteorològic i analitzar els factors més importants que determinen el clima tot exemplificant-lo en el clima local; descriure les formes de presentar-se l'aigua a la superfície terrestre, les funcions generals de la hidrosfera i les fases del cicle hidrològic, i situar en un mapa comarcal les aigües superficials i subterrànies com també el seu abastament per a usos industrials i agrícoles per tal d'adonar-se de la limitació de l'aigua com a recurs per a l'espècie humana.

- 35 Explicar com l'escorça terrestre es troba sotmesa a canvis continus, d'origen intern i extern, la majoria cíclics, a partir dels quals es configura el relleu;

reconèixer a la naturalesa indicadors que palesin aquests processos; situar en un mapa els aspectes essencials del relleu català i adonar-se de la importància d'aquest per a l'assentament de la població, agricultura, indústries i construcció d'obres públiques.

- 36 Identificar macroscòpicament alguns minerals d'interès econòmic, comentar els trets macroscòpics fonamentals dels tres grans grups de roques, tot identificant-ne algunes de les més representatives de cada grup, explicar la importància dels recursos geològics per a l'home i prendre consciència de les limitacions dels recursos geològics.

- 37 Interpretar el cicle de les roques com el resultat de la dinàmica de la terra i explicar els trets fonamentals de la teoria tectònica de plaques i la relació d'aquestes amb la distribució de volcans i terratrèmols a la Terra.

- 38 Adonar-se que qualsevol sistema (físico-químic, biològic, geològic o ecològic) tendeix a l'equilibri i que una modificació de les condicions del sistema provoca un desequilibri per tendir, de nou, a l'equilibri; comprovar-ho en el cas del bescanvi calorífic entre cossos que es troben en contacte i a diferent temperatura.

- 39 Observar mostres, éssers vius i fenòmens a ull nu i amb instruments senzills, i fer-ne una descripció o dibuix acurat tot seleccionant-ne els trets significatius.

- 40 Seleccionar les tècniques més elementals per a la recol·lecció discreta, etiquetatge i conservació de mostres del medi natural (mostres d'éssers vius o relacionades amb aquests, de minerals, roques i sòls) atenint-se a les normes prèviament establertes i saber actuar amb tot respecte envers l'entorn per tal d'evitar-ne maltractaments i espoliacions.

- 41 Observar analíticament informació científica en forma d'imatges fixes, com ara dibuixos, fotografies, esquemes, diagrames o mapes topogràfics, mapes meteorològics senzills, models i maquetes tant reals com en suport informàtic.

- 42 Extreure les idees bàsiques de textos científics senzills, de vídeos científics i de simulacions interactives per ordinador.

- 43 Recollir ordenadament la informació de caire científic transmesa pel professor o per altres fonts orals, buscar informació bibliogràfica a l'abast i manejar-la adequadament.

- 44 Identificar el problema que es planteja en una experiència, seguir el guió de treball i entendre el fonament científic d'aquesta, inclosa la possible necessitat d'emprar proves en blanc o de control; seleccionar els instruments de mesura i els aparells i estris adequats a l'objectiu previst.

- 45 Utilitzar, anomenar i netejar adequadament el material i els instruments de mesura d'ús més freqüent en el treball de laboratori o de camp i adoptar les normes de seguretat necessàries per a la manipulació de materials, estris i equipaments.

- 46 Realitzar experiències senzilles que palesin fenòmens físics, químics, biològics i geològics; observar, si és avinent, l'efecte de la modificació de variables que hi intervenen i, si cal, construir muntatges senzills emprant el material de laboratori adequat.

- 47 Confeccionar una pauta de treball experimental per

a la resolució d'un problema o comprovació d'una hipòtesi amb la posterior realització i discussió de l'experiment dissenyat, amb la finalitat de simular la metodologia científica i d'identificar-la i valorar-la com a mètode emprat en la recerca.

- 48 Enregistrar, de forma ordenada i precisa, manualment i informàtica, en taules de doble entrada i llistes ordenades, les dades representatives obtingudes en una observació directa o en les experiències, i també dibuixar, realitzar diagrames, esquematitzar, fer descripcions orals i escrites d'objectes, éssers, fenòmens o processos senzills, recollint les característiques més rellevants de l'objecte d'observació.

- 49 Usar instrumentació automàtica per al registre de dades experimentals.

- 50 Interpretar i elaborar representacions gràfiques d'una variable, manualment i utilitzant un full de càlcul, mitjançant diagrames de barres, histogrames, diagrames de sectors, gràfiques cartesianes o altres tipus de gràfics.

- 51 Resoldre problemes numèrics senzills relacionats amb alguns continguts, amb la posterior discussió sobre la coherència del resultat.

- 52 Participar en debats, realitzar exposicions verbals, escrites o visuals, resumir oralment i per escrit el contingut d'una explicació oral o escrita senzilla, sempre emprant el lèxic propi de les Ciències experimentals i tenint present la correcció en l'expressió.

- 53 Seleccionar criteris de classificació d'utilitat pràctica i comparar-los amb els criteris reconeguts per la comunitat científica, i manejar claus dicotòmiques simples per classificar minerals, roques i éssers vius.

- 54 Interrogar-se davant fenòmens i fets per buscar-ne l'explicació científica i rebutjar-ne explicacions supersticioses o mítiques.

- 55 Reflexionar sobre l'actitud quotidiana personal envers problemes com ara la generació de deixalles, el mal ús de l'energia i de l'aigua, la contaminació i la limitació dels recursos naturals, des de la perspectiva de voler trobar vies alternatives que puguin comportar canvis d'actituds.

- 56 Manifestar-se respectuós i tolerant en la comunicació amb les idees i amb les persones, i posar l'esperit de cooperació per davant del de competició en la realització de treballs en grup, per tal d'extreure'n resultats reeixits.

- 57 Valorar les solucions històriques donades per la ciència a problemes plantejats pels humans i les solucions tecnològiques que milloren la nostra qualitat de vida.

- 58 Treballar amb ordre, pulcritud, netedat, exactitud i precisió en les diferents tasques pròpies de l'aprenentatge de les ciències especialment les de caire experimental.

Àrea de Ciències socials

El propòsit fonamental de l'àrea de Ciències socials és el de fer conèixer els principals problemes del món actual, analitzar els fenòmens que es donen en el territori com a resultat de la interacció dels agents humans i naturals, comprendre el funcionament bàsic de les societats humanes en el present i en el passat, i copsar, en un nivell adequat, la causalitat múltiple dels fenòmens socials.

Els objectius generals de l'etapa proposen, entre altres, l'assoliment per part de l'alumne de les capacitats d'analitzar els mecanismes i els valors de les societats; d'obtenir el coneixement dels drets i els deures en els àmbits socials més immediats; de valorar la repercussió de les activitats humanes en el medi; de conèixer i apreciar el patrimoni cultural -tot considerant la diversitat lingüística i cultural com un dret dels pobles i dels individus a la seva identitat-, i de conèixer la cultura de la tradició històrica pròpia.

Els objectius generals de l'àrea de Ciències socials recullen també la història com a font d'arrelament nacional i la perspectiva de comprensió del present i de l'entorn físic com a resultat de l'actuació dels grups humans al llarg dels temps.

És reconegut que les Ciències socials integren disciplines d'objecte semblant però d'òptiques i mètodes diferents: Geografia, Història, Sociologia, Antropologia, Economia i Politicologia. El disseny curricular s'ha orientat perquè els aspectes essencials d'aquestes disciplines es puguin presentar com a àrea social integrada.

Els continguts de geografia consisteixen fonamentalment en l'estudi de les interaccions de l'acció de les persones i el medi, la interpretació de l'organització territorial de les societats humanes, les relacions que s'hi estableixen i els conflictes que s'hi presenten.

Les Ciències socials han de possibilitar la comprensió de la cultura del present a la llum del passat, desenvolupar determinades competències procedimentals per tal d'inserir-se en el context social contemporani i donar un sentit d'identitat als alumnes a partir del coneixement dels seus orígens i dels de la seva comunitat.

Quant a les seqüències històriques, es deixa un ampli marge per emfasitzar aquelles que es creguin més convenients, si bé es determina una seqüència específica d'història de Catalunya, atès que es concep el medi català com a nacional.

Les Ciències socials van adreçades a uns individus que són els joves ciutadans d'una nació (Catalunya), emmarcada en un estat (Espanya), en una identitat genèrica (cristiano-occidental) dins d'un món on s'articulen altres cosmovisions i identitats.

Catalunya és el medi nacional d'aquests futurs ciutadans adults; per tant, les característiques plurals i diverses de la nació catalana, com també la seva història, vertebraran i són presents necessàriament en la configuració dels continguts de l'àrea com una expressió de la identitat pròpia.

Des d'aquesta identitat, caldrà analitzar l'entorn, entès com els espais més propers i físicament perceptibles d'una manera directa, i també com l'ampli conjunt d'informació percebuda pels mitjans de comunicació i l'espectre de valors que se'n deriva.

El contingut de l'àrea ha d'estar en funció i al servei de la formació i maduració d'individus crítics, tot potenciant-ne capacitats, coneixements, habilitats i actituds que els siguin útils a la vida quotidiana i a la vida professional.

Es fomenta la igualtat, s'introdueixen qüestions relacionades amb el civisme, la tolerància, l'educació per

a la pau i, en general, amb l'educació per a la vida democràtica. D'una manera particular hi són presents aspectes relacionats amb l'equilibri precari del medi i la necessitat de la construcció d'una consciència col·lectiva per a la seva conservació des de l'actitud personal de cadascú fins a la formació d'opinió col·lectiva.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Interpretar i representar un espai determinat emprant diferents tècniques i fer una lectura correcta de diferents espais representats mitjançant diversos tipus de registre (mapes, plànols, croquis, fotografies).

- 2 Entendre i utilitzar diferents categories temporals: orientació (passat, present i futur), mesura (unitats temporals, temps i cronologia històrica), posicions relatives (successió, simultaneïtat) i durades (esdeveniments, períodes conjunturals, períodes estructurals).

- 3 Localitzar, classificar, interpretar i criticar documents o fonts orals d'informació directes i indirectes aplicant-los a l'estudi d'una determinada temàtica o a la resolució de problemes referits a l'àrea.

- 4 Explorar reculls d'informació estructurada (arxius, bases de dades, taules estadístiques) que puguin ser objecte d'accés i interrogació per mitjans informàtics.

- 5 Sistematitzar i ordenar, mitjançant diferents tipus de registre (gràfics, estadístiques, quadres, fitxes, àudios), les dades obtingudes mitjançant diferents fonts d'informació.

- 6 Identificar algunes de les causes i conseqüències que poden derivar-se d'una situació, acció o fet històric.

- 7 Entendre que l'estructura i la dinàmica de les nacions, les societats i els territoris són el resultat de processos històrics en què incideixen múltiples factors.

- 8 Entendre punts de vista, formes de vida, codis morals diferents als comuns de l'àrea cultural occidental, tot relativitzant les diferències i valorant les aportacions d'altres àrees culturals, i, igualment, de situar-se en el punt de vista de persones d'altres temps o llocs.

- 9 Expressar-se amb un vocabulari específic i propi de l'àrea, emprant-lo amb precisió i rigor.

- 10 Establir models o conclusions generals senzills a partir de l'anàlisi de diferents fets o situacions particulars i valorar positivament la correcció i el respecte en tots els àmbits de relació entre persones i institucions.

- 11 Opinar, en el nivell adequat a la seva situació, sobre qualsevol fenomen actual o històric, relacionat amb les societats i els espais que ocupen, argumentant les raons, opinions i punts de vista propis.

- 12 Inserir-se activament, participativament, democràticament i críticament, tot emprant l'anàlisi i el coneixement del territori i la història de la nació catalana, en la cultura, la societat civil, les institucions democràtiques i la realitat nacional catalana, i, tot partint d'aquesta inserció i aquest criteri, projectar la seva actuació a àmbits més amplis, on la cregui necessària i possible.

- 13 Respectar i defensar, en la mesura de les seves

possibilitats, el patrimoni cultural, històrica-artístic i mèdio-ambiental.

- 14 Valorar positivament la correcció i el respecte en tots els àmbits de relació entre persones i institucions.

- 15 Relacionar i interrelacionar diferents coneixements adquirits, informacions i expectatives diverses en la interpretació de situacions, fets o esdeveniments socials actuals o històrics.

Continguts

Procediments

- 1 Interpretació i representació de l'espai.
 - 1.1 Aplicació de tècniques d'orientació espacial (situació i orientació a l'espai).
 - 1.2 Confecció, lectura i interpretació de plànols i mapes de distintes característiques i escales.
 - 1.3 Identificació i causalitat dels distints tipus de projeccions.
 - 1.4 Anàlisi, elaboració i lectura de la representació del relleu.
 - 1.5 Lectura i anàlisi del paisatge.
- 2 Anàlisi, interpretació i representació del temps.
 - 2.1 Identificació de categories temporals (ritmes, successió, simultaneïtat, continuïtat-canvi, durada).
 - 2.2 Ús de la cronologia i codis per mesurar el temps històric. Representació gràfica del temps històric.
 - 2.3 Identificació de relacions de causa-efecte i de causalitat històrica.
 - 2.4 Ús de fonts, documents i testimonis històrics de caràcter primari i secundari.
 - 2.5 Adquisició i ús del vocabulari històric.
- 3 Obtenció i anàlisi de la informació.
 - 3.1 Pràctica de l'observació directa i indirecta.
 - 3.2 Elaboració i interpretació d'enquestes, entrevistes, qüestionaris i fonts orals d'informació.
 - 3.3 Accés per mitjans informàtics i telemàtics a fonts d'informació estructurada.
 - 3.4 Elaboració, lectura i interpretació d'estadístiques i gràfiques.
 - 3.5 Interpretació de documents escrits.
- 4 Comprensió i aplicació de la informació.
 - 4.1 Participació activa en debats i elaboració de judicis fonamentats.
 - 4.2 Elaboració de treballs monogràfics.
 - 4.3 Confecció de gràfics, murals i exposicions orals.
 - 4.4 Elaboració de síntesis a partir dels diferents tipus d'informació.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Humanitat i medi físic.
 - 1.1 Representació de l'espai.
 - 1.2 Descoberta i exploració de la Terra. Situació de la Terra en el sistema solar.
 - 1.3 Els components del medi físic.
 - 1.4 Relleu, climatologia i hidrologia de la Terra.
 - 1.5 El paisatge com a resultat de complexos naturals i humans. Unitats paisatgístiques de Catalunya i Espanya.
 - 1.6 Les intervencions humanes i els canvis mediambientals.
 - 1.7 Vivència, experiència i percepció del territori i

de la societat.

1.8 Elements que integren un territori i una societat.

1.9 Heterogeneïtat i diversitat de territoris i societats en el planeta.

- 2 Ocupació del territori: demografia, hàbitat i urbanisme.

2.1 Distribució de les persones en el territori.

2.2 Moviments de població.

2.3 Formes d'ocupació del territori rural i urbà.

2.4 Grans àrees urbanes del món actual.

2.5 Evolució de les ciutats al llarg del temps.

2.6 Massificació i marginació social urbana i problemes que se'n deriven.

- 3 Transformació i explotació del territori: activitats econòmiques i progrés tècnico-científic.

3.1 Les activitats primàries a l'actualitat. Obtenció i producció d'aliments.

3.2 Evolució de l'agricultura al llarg del temps.

3.3 Energies pre-industrials i problemes de l'energia en el món d'avui.

3.4 Incidència del progrés tècnico-científic en la història de les societats. La ciència i la tècnica en el món d'avui.

3.5 Els espais industrials a l'actualitat.

3.6 Producció i consum de béns: artesanía, manufactura, indústria.

3.7 Organització econòmica i món del treball.

3.8 Circuits d'intercanvi i mecanismes econòmics quotidians a l'actualitat. Els mitjans de comunicació de masses.

3.9 Serveis i intercanvis comercials al llarg del temps.

- 4 L'organització dels homes i del territori: política i societat.

4.1 La institucionalització del poder de l'estat.

4.2 L'autoritat i la seva legitimació. La sobirania.

4.3 Estats i nacions: conflictes externs i interns en el món d'avui.

4.4 Evolució de les estructures socials i polítiques al llarg del temps.

4.5 Principals fases de l'evolució històrica de les estructures socials i polítiques a Catalunya. Dels orígens nacionals al franquisme.

4.6 Poder polític i conflictivitat al llarg del temps.

- 5 La culturalització del territori: manifestacions artístiques i culturals.

5.1 Cultura i societat.

5.2 L'art com a comunicació i reflex de l'imaginari d'una societat.

5.3 Tendències i manifestacions artístiques de diferents civilitzacions històriques.

5.4 Creences, religions i valors morals a les societats del planeta.

Valors, normes i actituds

- 1 Valoració de les pautes de conducta per a la convivència i l'estudi.

1.1 Actitud de tolerància i antidogmatisme.

1.2 Actitud crítica.

1.3 Actitud participativa, responsable i de col·laboració.

- 2 Interès per sistematitzar el treball propi.
 - 2.1 Actitud favorable per l'ordre, el rigor i la sistematització del treball.
 - 2.2 Preocupació per la correcta presentació i execució del treball.
- 3 Valoració positiva de la convivència cívica i social.
 - 3.1 Acceptació dels drets i deures com a ciutadans.
 - 3.2 Actitud de participació en les institucions cíviques i democràtiques.
 - 3.3 Defensa dels drets, les llibertats i el patrimoni de la comunitat.
- 4 Respecte, solidaritat i cooperació.
 - 4.1 Actitud solidaridària i de cooperació.
 - 4.2 Respecte del medi ambient.
 - 4.3 Respecte del patrimoni del present i del passat.
- 5 Relativisme.
 - 5.1 Relativització de la pròpia cultura i civilització.
 - 5.2 Valoració de les cultures forànies i les dels temps passats.
 - 5.3 Valoració dels dilemes morals del nostre temps

Objectius terminals

- 1 Manejar diferents tipus de representacions de l'espai terrestre tot establint comparacions i identificar damunt del globus terraqüi o mapamundi la situació de diferents continents, mars i països, i les diferents línies i punts convencionals.
- 2 Utilitzar, per orientar-se, els mapes i els punts cardinals com a referència tot manejant, confeccionant i interpretant diferents tipus de plànols i mapes de gran i petita escala i correlacionant les informacions de dos o més mapes temàtics.
- 3 Descriure a partir de l'observació de la realitat, de fotografies, mapes o textos les principals característiques del relleu, les aigües i la climatologia de la terra, com també les principals unitats paisatgístiques de Catalunya i d'arreu, tot localitzant-ho espacialment i distingint diferents tipus de paisatge segons la intensitat i el tipus d'intervenció antròpica a què hagin estat sotmesos.
- 4 Descriure els canvis mediambientals que poden comportar diferents tipus d'intervencions o activitats humanes, tot analitzant les respostes, els reajustaments i la localització d'activitats humanes en funció de les condicions mediambientals tot explicant els principals problemes del medi en el territori català en relació amb les condicions ecològiques d'altres països.
- 5 Comportar-se respectuosament amb el medi ambient natural, rural o urbà.
- 6 Localitzar espacialment Catalunya en el context territorial espanyol i europeu, i també la seva divisió territorial, entesa com a relació interactiva entre home i territori, tot situant els territoris propers a Catalunya per raons de llengua, símbols o episodis històrics comuns i descrivint les diferents aportacions culturals que han configurat la personalitat d'aquests territoris (Països Catalans).
- 7 Situar les grans àrees de cultura i civilització del planeta, localitzant diferents nacions, nacionalitats i regions que componen el mosaic mundial.

- 8 Explicar una societat no europea, tot adoptant una actitud de respecte i interès per la manera d'actuar d'altres cosmovisions i cultures diferents a la nostra, i relativitzar els grans conceptes culturals de l'àrea de civilització occidental.

- 9 Descriure els mecanismes que condicionen el creixement o decreixement de la població, identificant les variables demogràfiques del món d'avui, interrelacionant-les amb indicadors socio-econòmics i analitzant l'actual règim demogràfic de Catalunya dins el règim demogràfic modern.

- 10 Identificar les fases, tot explicant-ne les causes, de les principals migracions interiors i exteriors de la història moderna i contemporània, analitzant les causes i la problemàtica de les onades migratòries a Catalunya.

- 11 Explicar l'estructura urbana d'una ciutat de Catalunya tot veient la seva àrea d'influència i relacionant-la amb indicadors econòmics, comunicacionals i històrics.

- 12 Situar les grans àrees urbanes del món diferenciant la problemàtica actual i de futur de les zones dels països desenvolupats i en vies de desenvolupament.

- 13 Explicitar els elements que configuren les conurbacions actuals, industrials o de serveis i la seva problemàtica, fent referència a alguna megalòpolis de Catalunya i d'Espanya.

- 14 Descriure les principals característiques de les ciutats catalanes a l'antiguitat, edat mitjana, edat moderna i edat contemporània, tot caracteritzant les formes de vida que s'hi donaven i representant gràficament els períodes històrics.

- 15 Explicar les característiques de l'agricultura als països desenvolupats i en vies de desenvolupament, tot indicant els diferents tipus d'agricultura que s'hi desenrotllen i les dependències que s'estableixen entre ells, com també les causes de la fam i la desnutrició.

- 16 Descriure les principals característiques de l'agricultura a la Catalunya actual, com també les d'Espanya i les relacions d'ambdues amb la CEE i altres mercats mundials.

- 17 Analitzar els trets principals de l'evolució de l'agricultura en diferents civilitzacions i diferents períodes històrics, des de la Revolució Neolítica fins a començaments del segle XX, tot situant-los en un fris cronològic i identificant-ne els diferents ritmes d'evolució.

- 18 Identificar les diferents formes d'energia emprades en el món d'avui en diferents àmbits espacials, les diferències entre estats respecte a la producció i el consum, els desequilibris i les tensions que generen, la problemàtica dels recursos energètics i les perspectives d'energies en el futur.

- 19 Analitzar la situació actual de desenvolupament tècnic i científic i les repercussions econòmico-socials que se'n deriven, tot ressaltant la situació de dependència del nostre país respecte de l'exterior.

- 20 Identificar les grans etapes de la humanitat respecte del desenvolupament tècnic i científic i les seves repercussions en la vida quotidiana i en l'economia de la societat.

- 21 Localitzar les grans àrees industrials del món i les zones industrials de Catalunya, tot definint alguns dels indicadors determinants de la qualificació d'industrial per a un país actual i situant el conjunt de la indústria catalana i espanyola respecte de la CEE i el món.

- 22 Analitzar les relacions entre països desenvolupats i en vies de desenvolupament en el tema industrial, especialment pel que fa referència a fonts energètiques i primeres matèries.

- 23 Explicar, tot situant-ho en el temps i en l'espai, les característiques principals de l'artesania, la manufactura i la indústria en les grans etapes històriques, fent especial referència al procés de la revolució industrial a Catalunya i a les seves repercussions en la vida social i econòmica.

-24 Definir els trets fonamentals de l'organització econòmica capitalista i les institucions bàsiques de l'economia de mercat, com també els conceptes econòmics d'ús comú en la vida quotidiana.

- 25 Identificar les principals vies de comunicació i fluxos d'intercanvis actuals en el món, com també de Catalunya i d'Espanya, definint el paper d'aquests com a elements bàsics dels intercanvis econòmics i com a condicionants de desequilibris territorials.

- 26 Emprar la premsa i els mitjans de comunicació en general per obtenir informació sobre diferents temes, i analitzar-la críticament i valorar la importància dels mitjans de comunicació com a transmissors i definidors de canvis en les relacions humanes i en la vida privada.

- 27 Situar en el temps i en l'espai els principals eixos, vies de comunicació i fluxos d'intercanvi mundials en diferents períodes històrics tot interpretant la informació de dos o més mapes temàtics, comparant-los entre si i traient-ne conclusions.

- 28 Distingir diferents tipus d'estats del món segons les característiques dels seus règims polítics, com també les grans àrees geoeconòmiques i el paper de les grans potències.

- 29 Explicar els principis i les institucions bàsiques dels règims democràtics; la participació política dels ciutadans, la funció dels partits polítics, les constitucions, tot identificant la seva presència a la Constitució espanyola i a l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

- 30 Respectar els principis democràtics i acceptar el pluralisme polític i cultural, valorant-lo com una aportació al patrimoni col·lectiu de la humanitat.

- 31 Analitzar algun focus de tensió social, nacional, política o militar a escala mundial, com també la crisi del sistema de blocs i el procés d'unitat europea, tot tractant d'establir les implicacions que comporten per al nostre país; explicar les iniciatives actuals que s'han fet a favor de la concòrdia, el progrés, la pau i la justícia.

- 32 Respectar els drets humans fonamentals tot solidaritzant-se amb els col·lectius, els països o els grups socials víctimes de desigualtats, explotació o injustícia, i valorar negativament la discriminació per motius de sexe, raça, ideologia o nacionalitat.

- 33 Elaborar informes o participar en debats sobre temes polèmics de l'actualitat local, nacional o

internacional, utilitzant amb rigor i amb esperit crític la informació dels mitjans de comunicació i manifestant, amb les opinions, actituds de tolerància, respecte cap als altres i acceptació de les opinions contràries.

- 34 Definir la situació geoestratègica de les grans i mitjanes potències respecte de les grans fonts d'energia i localització de primeres matèries, explicitant la dependència del països del tercer món.

- 35 Explicar situacions o fets històrics en els quals es posi en evidència que els ritmes de la història no són proporcionals ni en totes les facetes ni en totes les societats.

- 36 Identificar les principals causes que motiven una situació històrica o conflicte actual, interrelacionant-les i deduint-ne les conseqüències.

- 37 Manejar les divisions convencionals que s'utilitzen per dividir la història i identificar-hi les principals societats i períodes històrics de Catalunya, tot interrelacionant els trets bàsics d'ordre econòmic, social, polític i cultural que els caracteritzen a fi de prendre consciència de la realitat nacional catalana i del seu patrimoni mediambiental, cultural, lingüístic i històrico-artístic.

- 38 Descriure les principals formes d'organització social i política de l'antiguitat clàssica i de l'edat mitjana a la zona mediterrània i eurooccidental, referenciant Catalunya en el context general.

- 39 Analitzar el reforçament dels estats a l'edat moderna, com també el desenvolupament de les monarquies europees fins a les revolucions burgeses, tot descrivint el procés d'integració de la Corona d'Aragó a la Monarquia dels Àustries i a la dels Borbons.

- 40 Descriure els trets fonamentals de la revolució burgesa i industrial i la liquidació de l'antic règim, distingint les característiques bàsiques de l'estat burgès i fent referència a les grans transformacions que ha experimentat Catalunya en els dos segles darrers.

- 41 Analitzar els grans canvis i conflictes mundials del segle XX, situant-los geogràficament i explicant aquells que tinguin especial rellevància per entendre la complexitat del món d'avui.

- 42 Identificar els problemes socials i polítics més importants de Catalunya i Espanya des de la Segona República fins a l'actualitat.

- 43 Identificar la diversitat de manifestacions culturals en el món d'avui a fi de constatar que hi ha societats diverses i diferents, situar espacialment la gran diversitat ètnica, lingüística, nacional i religiosa que hi ha al planeta, tot distingint els fonaments, el simbolisme i els mites de la cultura occidental.

- 44 Descriure els principals símbols i trets culturals de Catalunya, tot identificant els paisatges i les referències patrimonials més importants de la seva història.

- 45 Analitzar algun dels problemes de la humanitat d'avui provocats pel racisme i les ideologies excloents o contràries a l'entesa de les persones i dels pobles.

- 46 Explicar les tendències i manifestacions artístiques d'alguna època històrica com a reflex de l'imaginari individual i l'expressió col·lectiva, tot relacionant l'imaginari d'una societat (en el temps i

l'espai) amb les opcions i actituds dels seus membres i analitzar a partir d'algun fet històric les decisions importants d'algun personatge, grup o societat, tractant d'interrelacionar el màxim nombre de variables que han incidit en la situació i proposant altres accions alternatives que s'hi haurien pogut esdevenir.

- 47 Descriure algunes tendències i manifestacions artístiques de l'actualitat com a reflex de l'imaginari i l'expressió de les societats d'avui.

- 48 Crear, mantenir i interrogar bases de dades senzilles amb suport informàtic per tal de constituir reculls d'informació organitzada.

- 49 Obtenir, tot analitzant-la i classificant-la, informació rellevant a partir de diverses fonts d'observació directa (treball de camp, enquestes, entrevistes, visites), d'observació indirecta (pel·lícules, vídeos, gravats, imatges, obres d'art) i de diferent tipus (documents escrits, gràfics, mapes, estadístiques, bases de dades), distingint les dades i opinions que proporcionen al voltant d'un tema.

- 50 Confeccionar diferents tipus de gràfics, taules i quadres estadístics per emmagatzemar, classificar i disposar de fàcil accés o lectura de les informacions recollides.

- 51 Realitzar treballs de síntesi sobre algun fet important de l'actualitat o del passat a partir d'informació diversa, tot tenint interès per presentar-los amb rigor i netedat, i d'acord amb la normativa pre establerta i comunicant-los per escrit, oralment o mitjançant altres registres.

- 52 Identificar elements dels models ètics de vida i comportament humà en diferents preses de posició a propòsit de dilemes morals que es plantegen en el món actual.

Àrea d'Educació física

En el conjunt dels objectius generals de l'etapa, s'hi troba el de conèixer els aspectes bàsics del funcionament del cos, les conseqüències dels actes i les decisions personals per a la salut i els beneficis que suposa l'adquisició d'hàbits d'exercici físic. Un altre objectiu proposa la formació d'una imatge ajustada d'un mateix, de les pròpies característiques i possibilitats. I un tercer objectiu pretén aconseguir la relació amb altres persones i la participació en activitats de grup.

Per a la consecució d'aquests objectius des de l'àrea d'Educació física s'articula un seguit d'accions pedagògiques centrades en la motricitat individual (viscuda i percebuda) i la participació activa en el grup; d'aquesta manera, l'alumne és capaç d'interpretar i interioritzar el seu context, ja que no solament realitza actes motors pre establerts, sinó també conductes autònomes tot desenvolupant les capacitats de reflexió, d'anàlisi i síntesi, i de presa de decisions.

Aquesta àrea ha de donar la possibilitat de conèixer i experimentar un ventall ampli d'activitats físiques que proporcionaran un domini del cos i donaran recursos per a l'ocupació del lleure. Mitjançant la pràctica quotidiana de l'activitat física i esportiva s'obtindran beneficis de salut i qualitat de vida. Amb la pràctica d'aquestes activitats, els adolescents tindran consciència de les seves possibilitats i dels canvis que suposa

l'adolescència, i, adquiriran un major coneixement i domini del seu cos, fent-se responsables d'ell. D'altra banda, amb la reflexió i la crítica raonada del fenomen cultural de l'activitat física i esportiva, es potenciaran actituds de respecte i equilibri, i s'ajudarà els alumnes a millorar el desenvolupament personal, l'autoestima i l'autoacceptació.

Els continguts de l'àrea d'Educació física són una continuació i un aprofundiment dels continguts treballats a l'etapa d'educació primària. L'acció i la conducta motriu en constitueixen l'eix bàsic, ja que el coneixement corporal pren significat quan hi ha una acció vivenciada, utilitzant les capacitats lúdiques, expressives i comunicatives que té el cos.

Si en l'etapa anterior predominaven els aspectes perceptius, en l'etapa d'ensenyament secundari obligatori es prioritzen els continguts de decisió i d'execució. El desenvolupament motor es contextualitza en els diversos continguts amb l'objectiu d'ampliar les habilitats adquirides i adaptar-les a situacions motrius més complexes, alhora que s'estableix una relació social des de la cooperació i el treball en equip.

Pel que fa al desenvolupament de les qualitats físiques iniciades amb anterioritat, és en el moment de l'adolescència quan pren més importància, ja que comprèn l'aspecte quantitatiu del moviment.

L'esport, en el seu vessant educatiu, no pot ser selectiu en funció de l'habilitat requerida ni per les diferències sexuals ni físiques, sinó que ha de realitzar-se a fi de millorar les capacitats motrius, a més de suposar un repte personal per a l'alumne.

Des del disseny curricular de l'àrea d'Educació física es vol contribuir que l'alumne assoleixi cotes d'autonomia i pautes d'autoregulació. Així, els objectius terminals tendeixen tots a desenvolupar en l'alumne aquestes capacitats de manera autònoma, per poder-les exercir tant durant el procés d'escolarització com quan aquest s'hagi acabat. Aquesta autonomia contribuirà a adquirir un equilibri corporal adequat per a qualsevol activitat professional posterior.

Des de la perspectiva de la formació de l'alumne, l'Educació física contribueix a la millora de la seva qualitat de vida i afavoreix l'educació en la presa de decisions.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Conèixer i utilitzar les habilitats i destreses motrius en situacions reals de pràctica i en diferents activitats físiques i esportives.

- 2 Reconèixer les adaptacions dels diferents aparells i sistemes del cos humà en l'exercici físic, i augmentar l'eficiència motriu desenvolupant les qualitats físiques.

- 3 Dominar i estructurar el propi cos tot emprant formes de comunicació expressives corporals valorant la seva estètica i funcionalitat.

- 4 Identificar i utilitzar aquelles activitats físiques tradicionals que estiguin arrelades a l'entorn més proper.

- 5 Conèixer i experimentar diferents activitats físiques a la natura tot formant-se una actitud personal de

respecte en la relació amb el medi natural.

- 6 Formar-se hàbits de pràctica permanent, tant pel fet de fruir de l'activitat física com pel coneixement dels efectes que els hàbits higiènics positius tenen per a la millora de la salut i de la qualitat de vida.

- 7 Participar en les diferents activitats físiques i esportives i valorar els aspectes que fomenten el respecte i la cooperació entre els participants.

- 8 Manifestar autonomia personal en la planificació i execució d'accions motrius en diverses situacions i medis, com també el coneixement i respecte del material i les instal·lacions.

- 9 Valorar les diferents activitats físiques i esportives com a recursos adequats per a l'ocupació del temps lliure.

Continguts

Procediments

- 1 Habilitats motrius.

1.1 Utilització de les diferents habilitats motrius per aplicar-les posteriorment en l'aprenentatge de tècniques, habilitats i destreses específiques.

1.2 Adequació de les habilitats de gir, salts, desplaçaments i equilibracions i les seves combinacions en situacions de complexitat creixent.

- 2 Exercitació de qualitats físiques.

2.1 Exercitació de les diferents qualitats físiques bàsiques: força, resistència, velocitat i flexibilitat.

2.2 Aplicació d'alguns sistemes d'entrenament de les qualitats físiques bàsiques per desenvolupar la pròpia condició física.

- 3 Tècniques d'expressió corporal.

3.1 Pràctiques d'accions motrius amb ritmes i composicions musicals.

3.2 Tècniques de relaxació.

3.3 Pràctiques de comunicació corporal espontània.

3.4 Tècniques d'expressió corporal amb mobilitat i coordinacions diverses.

- 4 Pràctica d'activitats físico-esportives.

4.1 Execució dels gestos tècnics dels jocs i esports col·lectius amb oposició-cooperació, de cooperació, d'oposició i els individuals sense oposició.

4.2 Utilització de les decisions estratègiques en els jocs i esports amb oposició-cooperació i els d'oposició.

4.3 Aplicació de les normes i regles en els jocs i esports amb oposició-cooperació, amb oposició i sense.

4.4 Pràctica d'activitats físiques no reglamentades, primordialment a la natura.

4.5 Recerca i pràctica de diferents jocs tradicionals.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Adequació del cos en l'activitat física.

1.1 Condicionament físic general: les qualitats físiques bàsiques.

1.2 Principals adequacions dels aparells i sistemes del cos humà quan es realitza exercici i activitat física i esportiva.

1.3 Repercussions de l'activitat física per millorar la salut i la qualitat de vida.

- 2 Expressió corporal.

- 2.1 Comunicació corporal.
- 2.2 Tècniques de l'expressió corporal.
- 2.3 Creativitat corporal.
- 3 Jocs i esports.
 - 3.1 Principals gestos tècnics dels esports i jocs col·lectius.
 - 3.2 Regles i normes dels esports i jocs col·lectius elegits.
 - 3.3 Principis de la comunicació motriu i l'estratègia consegüent en els jocs i esports col·lectius.
 - 3.4 Jocs i esports d'oposició. Característiques generals.
 - 3.5 Regles i normes dels esports i jocs d'oposició.
 - 3.6 Jocs i esports individuals sense oposició.
 - 3.7 Regles i normes dels esports individuals sense oposició.
 - 3.8 Activitats físiques a la natura en diferents medis.
 - 3.9 Jocs tradicionals i esports populars del municipi, de la comarca, de Catalunya.
 - 3.10 Joc i esport com a elements culturals.

Valors, normes i actituds

- 1 Valoració del propi cos.
 - 1.1 Acceptació, valoració i respecte del propi cos.
 - 1.2 Atenció a la salut i a la higiene personal.
 - 1.3 Valoració dels efectes positius de les activitats físiques.
- 2 Valoració de la comunicació amb els altres.
 - 2.1 Tolerància envers els comportaments dels altres.
 - 2.2 Acceptació dels resultats en els jocs i els esports.
 - 2.3 Preocupació per l'aconsegüiment de fites comunes.
 - 2.4 Acceptació de les regles i normes de l'activitat física.
- 3 Respecte per l'entorn.
 - 3.1 Respecte envers l'entorn natural i urbà.
 - 3.2 Preocupació i respecte per la utilització adequada del material i les instal·lacions.

Objectius terminals

- 1 Descriure els jocs tradicionals del territori.
- 2 Usar les diferents tècniques i habilitats en la pràctica del exercici físic.
- 3 Utilitzar les tècniques adequades en el desenvolupament de les activitats físiques a la natura.
- 4 Respondre amb motricitat a problemes d'estratègia en jocs o esports d'oposició, de cooperació i de cooperació-oposició.
- 5 Emprar els indicadors fisiològics com a mesura per controlar el rendiment en l'activitat física.
- 6 Identificar les activitats físiques del territori i els seus elements culturals bàsics.
- 7 Aplicar les regles i normes dels diferents jocs, esports i altres activitats físiques.
- 8 Identificar, valorar i emprar hàbits higiènics que possibilitin la millora de la pràctica física i la qualitat de vida.
- 9 Identificar les habilitats de les diferents activitats físiques que es desenvolupin.
- 10 Descriure les modificacions que produeix

l'exercici físic en el sistema respiratori, cardíocirculatori i muscular.

- 11 Realitzar de manera autònoma pràctiques d'escalfament i de mètodes d'entrenament de les qualitats físiques bàsiques.
- 12 Incrementar el rendiment en les diferents qualitats físiques bàsiques.
- 13 Millorar i combinar les habilitats motrius com a base per posar en pràctica les tècniques i destreses específiques més adequades en cada situació motriu.
- 14 Comunicar-se amb els altres mitjançant elements propis de l'activitat motriu.
- 15 Utilitzar diferents tècniques d'expressió corporal per representar individualment o col·lectiva estímuls interns o externs.
- 16 Emprar tècniques de control corporal per a la realització de qualsevol moviment o postura.
- 17 Acceptar la pròpia realitat corporal.
- 18 Valorar diverses formes de comunicació no-verbal.
- 19 Acceptar les diferències d'habilitat entre les persones, sense discriminació per raons de sexe o capacitat física.
- 20 Esforçar-se per vèncer les dificultats aconseguint fites personals.
- 21 Cooperar amb els altres nois i noies per aconseguir fites comunes respectant els resultats en els jocs i esports.
- 22 Respectar les regles i normes de les diferents activitats físiques.
- 23 Comportar-se respectuosament amb el medi, natural i urbà.
- 24 Prendre part en les activitats motrius i els esports populars de la cultura del propi territori.
- 25 Avaluar les pròpies possibilitats motores i adequar-hi les pròpies aspiracions personals.
- 26 Sensibilitzar-se per realitzar activitat física voluntària en temps de lleure.
- 27 Emprar el material i les instal·lacions, responsabilitzar-se de la seva adequada utilització i respectar les normes de seguretat.
- 28 Planificar la millora de la seva condició física aplicant els diferents sistemes d'entrenament.

Àrea de Tecnologia

La tecnologia juga un paper cada vegada més important en la societat actual. El grau de desenvolupament d'un país es mesura, entre altres coses, per la seva capacitat per respondre als nous reptes tecnològics.

L'àmbit de la tecnologia engloba tot el conjunt de coneixements teòrics i pràctics que, degudament organitzats i sistematitzats, es dirigeixen a resoldre diferents necessitats humanes. Amb aquesta afirmació es vol dir que el camp d'aplicació de la tecnologia és amplíssim, ja que ho són tant els coneixements científics amb els quals es relaciona com les diverses necessitats que ha de resoldre. Així, sovint es fa difícil situar la tecnologia de manera genèrica sense tenir present alguna aplicació o especialització que la delimiti.

La tecnologia pren com a punt de partida els coneixements científics aportats per cada una de les branques de la ciència, per aplicar-los a una situació

concreta. La tecnologia recull els resultats obtinguts en àmbits molt diferenciats de la ciència, bo i seleccionant el que li és útil de cada especialitat; per això no es pot considerar com el vessant pràctic d'una àrea determinada.

Un cop plantejada una necessitat i proposada una solució, la tecnologia fa ús dels continguts de la tècnica per materialitzar-la, valorar-ne la viabilitat, modificar-ne les condicions si escau, etc. Així, la tecnologia depèn de les possibilitats de la tècnica a l'hora d'oferir solucions.

Els alumnes que cursen l'etapa d'ensenyament secundari obligatori són els futurs ciutadans actius d'una societat en què la tecnologia és una referència obligada. No ha de sorprendre, doncs, que s'introdueixi com una àrea nova de caràcter comú dins el currículum escolar, dotada de continguts propis. A més, cal transmetre als nois i les noies d'aquesta etapa la idea que la tecnologia és el pont que uneix la ciència i la tècnica, i que aquest entramat és bàsic en la societat actual.

L'àrea compagina en tot moment el vessant teòric en què té la base i el vessant pràctic que ofereix, salvant la dicotomia entre treball intel·lectual i treball manual que tan sovint es presenten enfrontats.

L'àrea de tecnologia ha de guardar coherència amb l'àrea de Ciències experimentals, ja que s'hi treballen aspectes de propietats de materials i d'energia; amb l'àrea d'Educació visual i plàstica, pel que fa a croquisacions i sistemes de representació gràfica, i ha de tenir presents els continguts desenvolupats en les àrees més instrumentals, com ara les Matemàtiques i la Llengua.

Les capacitats que pretén potenciar l'àrea de tecnologia es mostren en els objectius generals. Les intencions proposades es dirigeixen sobretot a introduir-se en l'àmbit tecnològic, a incorporar els coneixements propis de l'àrea i a saber-los aplicar en el marc d'un treball individual i col·lectiu rigorós i ben fet.

L'àrea s'ha concebut de manera que els continguts de fets, conceptes i sistemes conceptuals consten de quatre apartats. En el primer s'analitzen quines són i han estat les diverses necessitats humanes que requereixen la tecnologia. A continuació es proposen diversos processos de fabricació de materials i objectes que, de fet, són condicionats per la disponibilitat de recursos naturals i per l'ús que en facin les persones. El tercer apartat mostra com han anat evolucionant les necessitats humanes al llarg de la història i com han evolucionat les solucions que ha aportat la tecnologia en cada cas. Finalment, el darrer punt va destinat a presentar als alumnes la necessitat de treballar d'acord amb les normes internacionals.

Amb els continguts de procediments es pretén que els nois i les noies sàpiguen aplicar aspectes de la tècnica d'ús generalitzat en diversos àmbits de la tecnologia i comparar la dificultat de realitzar un procés o de construir un objecte, de forma artesanal i en un sistema de producció organitzada.

Els continguts de valors, normes i actituds recullen dos aspectes que són sempre presents en aquesta àrea. Es tracta, per una banda, de potenciar en els alumnes l'hàbit d'actuar amb correcció i seguretat en tot el que fa referència a l'activitat tecnològica; és a dir, treballar

d'acord amb unes normes de seguretat amb vista a un mateix i als altres, i utilitzar amb correcció, precisió i especificitat les eines i els aparells. Per altra banda, convé estimular en els alumnes una actitud crítica envers l'ús i l'abús de la tecnologia, de respecte als diversos estadis de desenvolupament tecnològic amb què es poden trobar diverses societats, i de valoració de les diferents formes d'incorporació al món productiu.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Relacionar elements bàsics de cultura tecnològica que li permetin de comprendre els canvis que es produeixen en les formes de vida: relacions home-natura, relacions socials i de producció.
- 2 Conèixer les necessitats individuals i socials més properes i les solucions més adequades que li ofereix el patrimoni tecnològic del propi entorn.
- 3 Valorar els avantatges i els inconvenients de l'ús d'objectes, processos tecnològics i recursos naturals.
- 4 Incorporar els coneixements sobre les aplicacions de la tecnologia a l'hora de considerar posteriors opcions d'estudi, professionals i d'oci.
- 5 Analitzar el funcionament i descriure la utilitat tant d'un instrument o aparell com d'un procés de transformació o fabricació.
- 6 Projectar i construir objectes tecnològics senzills fonamentant-se en la realitat i elaborant la documentació necessària.
- 7 Utilitzar amb precisió i a nivell elemental terminologia, simbologia i instruments de processos tecnològics.
- 8 Aplicar els seus coneixements en l'àmbit tecnològic de manera creativa i pràctica utilitzant les diverses possibilitats aportades per les noves tecnologies.
- 9 Constatar que el treball intel·lectual i manual, realitzat tant individualment com en equip, constitueix un tot integrat.
- 10 Adquirir i valorar el sentiment de satisfacció produït pel fet de realitzar un treball en condicions adequades, solucionar problemes i perseverar en la superació de les dificultats pròpies del procés.
- 11 Extrapolar la fabricació artesanal d'un material o objecte a un sistema de producció industrial considerant la relació de la tecnologia amb la ciència i amb la tècnica.

Continguts

Procediments

- 1 Representació i interpretació gràfica.
 - 1.1 Simbologia.
 - 1.2 Esquemes. Seqüència de símbols.
 - 1.3 Representació a escala.
- 2 Manipulació directa.
 - 2.1 Anàlisi d'un objecte senzill.
 - 2.2 Planificació i construcció d'un objecte senzill.
 - 2.3 Realització d'operacions.
 - 2.4 Utilització de diversos instruments d'ús comú.
- 3 Obtenció d'informació.
 - 3.1 Observació directa.
 - 3.2 Transmissió oral.

- 3.3 Documentació escrita.
- 3.4 Suport electrònic.
- 4 Tractament de la informació.
 - 4.1 Càlcul, tabulació i classificació.
 - 4.2 Elaboració de treballs i projectes.
 - 4.3 Divulgació de treballs i projectes.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Humanitat i tecnologia.
 - 1.1 Necessitats humanes en l'alimentació, l'habitatge, el vestit, l'energia, el transport i la comunicació d'informació.
 - 1.2 Instruments i tècniques per facilitar la vida referents a l'alimentació, l'habitatge, el vestit, l'energia, el transport i la comunicació d'informació.
- 2 Producció i elaboració de materials i d'objectes.
 - 2.1 Fabricació i elaboració de materials i productes.
 - 2.2 Fabricació d'objectes.
 - 2.3 Treball artesanal-industrial.
- 3 L'evolució tecnològica.
 - 3.1 Evolució científico-tecnològica.
 - 3.2 Canvis de les necessitats humanes.
 - 3.3 L'evolució en la fabricació de materials i d'objectes.
 - 3.4 Avantatges i inconvenients de les aportacions de la tecnologia.
- 4 Normalització.
 - 4.1 Simbologia.
 - 4.2 Projeccions, acotació i escala.
 - 4.3 Normes específiques.

Valors, normes i actituds

- 1 Valoració de l'activitat tecnològica.
 - 1.1 Respecte envers les condicions de treball.
 - 1.2 Correcció en la utilització d'objectes, materials i mitjans tecnològics.
 - 1.3 Ordre i polidesa en el treball individual i en grup.
 - 1.4 Rigor en la resolució de problemes tecnològics.
- 2 Valoració de la tecnologia en l'entorn social.
 - 2.1 Necessitat de la normalització tecnològica.
 - 2.2 Actitud crítica davant de l'ús de la tecnologia i la seva repercussió social.
 - 2.3 Valoració positiva de professions i treballs.
 - 2.4 Valoració de la limitació dels recursos naturals.
 - 2.5 Consciència de la importància de l'aportació del treball individual al treball en grup.

Objectius terminals

- 1 Prendre consciència de la tecnificació, la industrialització i la seva evolució com a resposta a les necessitats humanes tot respectant societats de nivell tecnològic diferent.
- 2 Relacionar les actuals necessitats humanes amb els canvis socials que les han generat i amb les solucions que hi aplica la tecnologia.
- 3 Descriure l'evolució d'un objecte al llarg de la història tant pel que fa als materials que el constitueixen com a la millora del seu funcionament.
- 4 Identificar i descriure tècniques i operacions que distingeixen, en el sector primari, producció intensiva i

extensiva.

- 5 Relacionar els factors d'interdependència entre alimentació i producció, elaboració i conservació d'aliments.

- 6 Identificar els factors que caracteritzen l'eficàcia de les màquines i els sistemes tecnològics d'ara comparats amb els anteriors i relacionar-ho amb la font d'energia utilitzada.

- 7 Explicar i transmetre a altres persones les pròpies realitzacions en l'àmbit de la tecnologia, tant oralment com per escrit.

- 8 Cercar informació en mitjans especialitzats, persones, entitats o empreses, i extrapolar-la a la realitat tecnològica.

- 9 Assenyalar els grans sectors industrials de Catalunya i analitzar les condicions naturals, econòmiques, tècniques i socials que afavoreixen la implantació d'una determinada indústria en una zona.

- 10 Habituar-se a observar, analitzar i utilitzar l'entorn tecnològic.

- 11 Contrastar els principals mètodes de conservació casolana i industrial d'aliments.

- 12 Fer reparacions domèstiques senzilles.

- 13 Indicar les principals tècniques de conservació de l'habitatge i els estris necessaris per dur-les a terme per tal que reuneixi les condicions d'habitabilitat.

- 14 Manejar l'ordinador com a usuari d'aplicacions.

- 15 Prendre consciència de la necessitat del reciclatge de materials.

- 16 Adquirir una actitud crítica davant les solucions i ofertes aportades en l'àmbit tecnològic, especialment per les noves tecnologies.

- 17 Utilitzar les eines i els aparells per a la seva funció específica i d'acord amb les normes de seguretat apreses.

- 18 Interpretar la informació ressenyada en els productes comercialitzats abans de fer-ne ús.

- 19 Identificar i classificar, segons diferents criteris, les primeres matèries d'un procés d'elaboració o fabricació.

- 20 Relacionar els factors que poden permetre que les noves tecnologies millorin el procés de producció: aplicació de la informàtica, substitució d'eines per la robòtica amb disminució de riscos i millora de l'eficàcia.

- 21 Descriure les propietats i aplicacions més importants d'alguns materials bàsics.

- 22 Identificar i descriure les diferents parts i el funcionament dels motors de combustió interna i elèctrics.

- 23 Desenvolupar lògicament el procés de desmuntatge i muntatge d'un objecte senzill, analitzant-ne les diferents parts.

- 24 Realitzar alguna operació de les que formen part d'un procés, comprovant-ne el resultat, repetint-la si escau, i situar-la en la seqüència d'operacions del procés.

- 25 Descriure un objecte a partir del material, dels elements que el constitueixen i de la funció que fa.

- 26 Analitzar objectes, processos i el funcionament d'aparells senzills de l'entorn immediat.

- 27 Descriure els mecanismes més importants de les màquines i identificar-hi la transmissió de moviment i d'energia.

- 28 Identificar utilitats i eines, com també l'àmbit tecnològic al qual pertanyen, explicant-ne l'ús.
- 29 Descriure les instal·lacions, la maquinària i el funcionament general dels processos importants de producció i elaboració d'aliments, plàstics, metalls, productes tèxtils o materials de construcció.
- 30 Realitzar balanços econòmics senzills.
- 31 Confeccionar projectes senzills referits a objectes, circuits, instal·lacions o processos.
- 32 Construir objectes després d'haver-ne seleccionat i preparat els components.
- 33 Muntar alguns circuits o instal·lacions a partir d'esquemes i comprovar-ne el funcionament.
- 34 Representar, proporcionalment i a escala, l'alçat, la planta i el perfil d'un objecte senzill.
- 35 Calcular les mides d'un objecte real senzill, tant a partir d'un dibuix a escala com amidant-lo.
- 36 Dibuixar les projeccions d'un objecte senzill en diferents plans.
- 37 Identificar els símbols dels elements elèctrics i mecànics d'aparells, circuits, instal·lacions.
- 38 Usar instruments i aparells de mesura.
- 39 Esquematzar un circuit elèctric o mecànic senzill, fent ús de simbologies convencionals.
- 40 Valorar la necessitat d'utilitzar la simbologia internacional i la normalització tecnològica.
- 41 Indicar les diferents magnituds, els símbols que les representen, les unitats corresponents i els instruments que les mesuren, i relacionar-los amb les operacions que constitueixen un procés tecnològic.
- 42 Reconèixer les possibilitats d'utilització dels ordinadors i dels seus perifèrics en l'àmbit de la tecnologia.
- 43 Tenir una actitud creativa en les tasques de disseny, valorant la funcionalitat i l'ergonomia.
- 44 Resoldre problemes numèrics sobre operacions, processos i mesures, de manera teòrica, o a partir de dades reals o simulades que corresponguin a un procés tecnològic.
- 45 Donar importància a la planificació i l'ordenació del treball en equip, col·laborant activament de forma individual i respectant l'aportació dels companys.
- 46 Col·laborar a mantenir en condicions adequades l'aula de Tecnologia, el material propi i el d'ús comú.
- 47 Realitzar un treball experimental a partir de la lectura i interpretació de guions.
- 48 Seleccionar i ordenar la informació necessària que permeti solucionar un determinat problema tecnològic.
- 49 Valorar l'ordre, la polidesa, la rigorositat i la qualitat, tant del treball intel·lectual com del manipulatiu.
- 50 Valorar la importància de les condicions de treball adequades: influència de sorolls, fum, espai, llum, netedat i ordre.
- 51 Valorar les condicions i el compliment de les normes de seguretat laboral i acostumar-se a aplicar-les de forma continuada en la feina.
- 52 Descriure el funcionament general de les indústries i les seccions en què són constituïdes.
- 53 Manejar els factors que incideixen en el balanç econòmic de la fabricació d'un objecte, relacionant la qualitat amb el cost i amb el preu en el mercat.

- 54 Comparar la producció industrial i l'artesanal en el procés de fabricació d'un determinat material o objecte.
- 55 Comparar els instruments i les condicions d'una operació a nivell industrial amb un model simplificat.
- 56 Reconèixer la implicació de diferents àrees del coneixement en un determinat avenç tecnològic.

Àrea d'Educació visual i plàstica

Immersos en una societat com l'actual, en què els estímuls visuals adquireixen una dimensió prevalent, la cultura de la imatge i del fet artístic imposa que els alumnes sàpiguen discernir i valorar per si mateixos tot el cúmul d'informació que els arriba per aquest mitjà. Tanmateix, cal preparar-los per tal que en l'etapa d'ensenyament secundari obligatori, aconseguixin tota la informació necessària per ser capaços d'interpretar i elaborar missatges de caire subjectiu i objectiu.

Cal preveure un conjunt d'accions d'ensenyament-aprenentatge consistents en l'aplicació del llenguatge visual i plàstic a la lectura de formes i imatges i a la producció d'obres de creació.

L'educació visual i plàstica es proposa aconseguir nivells d'aprenentatge que permetin als alumnes aplicar el llenguatge propi de l'àrea en la comprensió i expressió de missatges visuals i plàstics. Més àmpliament, es pretén que, en cursar aquesta etapa, els alumnes assimilïn l'entorn visual i artístic més immediat i hi estableixin un diàleg respectuós i crític que els porti a apreciar i gaudir dels valors estètics del patrimoni natural i cultural.

En l'etapa anterior, l'educació visual i plàstica ha estat treballada de forma intuïtiva i ha donat resposta a propòsits de caire exploratori (aprendre a veure, descobrir l'entorn i l'expressió personal). Enllaçant amb aquella, i d'una forma progressiva, en l'etapa d'ensenyament secundari obligatori consideren fonamentals dos tipus d'accions: les que instrumentalitzen els continguts de l'àrea com a llenguatge i atenen situacions específiques de comunicació i expressió, i aquelles altres accions que dinamitzen una part del coneixement, tot desenvolupant aptituds creatives, enginy, imaginació, intuïció, actituds de reflexió i autonomia.

El llenguatge visual i plàstic ha de constituir un mitjà de comunicació que l'alumne ha d'emprar des de qualsevol àrea de treball, tant a l'escola com posteriorment en actuacions laborals. A més, l'educació visual i plàstica connecta l'alumne amb un àmbit tan extens com és el que configura la cultura de la imatge, l'art, els mitjans de comunicació i les tecnologies àudio-visuals.

Els continguts d'aquesta àrea se centren al voltant de la percepció visual, el llenguatge visual i plàstic, l'expressió gràfico-plàstica i l'elaboració, la lectura, l'anàlisi i la interpretació d'imatges. La percepció visual, en realitat, forma part d'una manera implícita dels altres continguts. Cal ressaltar aquest aspecte perquè la percepció és l'operació que permet precisament de copsar tota realitat, i és incidint-hi com es poden aconseguir uns nivells més alts d'informació. A través d'aquesta àrea, s'actua justament en aquest sentit, ja que s'aborda el procés de comunicació des de la percepció sensible passada per la consciència crítica.

L'aprenentatge característic d'aquesta àrea es basa en actuacions pràctiques i posa constantment l'alumnat en situació d'haver de donar respostes plàstiques personals coherents amb la seva edat i el seu bagatge conceptual. Això provoca una intercomunicació satisfactòria entre ell i la pròpia obra, i el predisposa a ser receptiu i crític envers aquesta.

Aquest procés d'aprenentatge, essencialment pràctic, comporta normalment l'obtenció de respostes diversificades com a resultat d'haver fomentat aquesta diversitat i així haver atès la individualitat de cada alumne.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Apreciar els valors estètics de les obres d'art, de disseny i de comunicació visual, fruir-ne, i entendre-les com a part del nostre patrimoni cultural que cal respectar, conservar i millorar.

- 2 Analitzar i interpretar raonadament, a partir de criteris pre-establerts, formes i imatges representades de manera objectiva i subjectiva.

- 3 Comprendre el lèxic bàsic propi del llenguatge visual i plàstic i el seu significat conceptual, i fer-ne una correcta utilització.

- 4 Codificar i descodificar missatges visuals de caràcter tècnic i aplicar-los en els processos de lectura i expressió.

- 5 Reconèixer les tècniques de producció d'imatges bi i tridimensionals, i en el temps. Experimentar i apreciar les possibilitats d'autoexpressió que ofereixen.

- 6 Col·laborar en projectes visuals i plàstics, realitzats individualment o col·lectiva, mostrant conductes responsables, com també tolerància i autocrítica.

- 7 Comprendre les relacions del llenguatge visual i plàstic amb altres llenguatges, com a mitjà de transmetre i obtenir informació, i elegir-ne l'opció adequada a diferents finalitats comunicatives.

- 8 Valorar la importància del llenguatge visual i plàstic en l'expressió de vivències, sentiments i idees, i com a potenciador de qualitats positives de la pròpia personalitat.

- 9 Realitzar composicions gràfico-plàstiques que expressin sensibilitat en el traç, personalisme expressiu i resultats originals.

Continguts

Procediments

- 1 Obtenció de la informació visual.

1.1 Observació directa de formes sota condicions diferents, pel que fa a variants lumíniques i de posició.

1.2 Observació indirecta a partir d'imatges manuals i tecnològiques.

1.3 Retentiva visual respecte a formes i imatges.

1.4 Descripció de formes i imatges.

- 2 Ús del llenguatge visual i plàstic.

2.1 Definició dels elements que estructuraven formes i imatges.

2.2 Representació, objectiva i subjectiva, de formes.

2.3 Realització de composicions bi i tridimensionals i en el temps.

- 2.4 Utilització de signes i codis visuals.
- 3 Tècniques d'expressió gràfico-plàstica.
 - 3.1 Utilització de la tecnologia de producció d'imatges com a canal de comunicació i expressió.
 - 3.2 Anàlisi i interpretació de textos visuals i plàstics.
 - 3.3 Transformació d'imatges.
 - 3.4 Transferència a obra plàstica de missatges verbals, musicals i gestuals.
 - 3.5 Experimentació mitjançant amb els elements visuals del llenguatge visual i plàstic, de propietats i possibilitats expressives de tècniques, materials i suports.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Percepció visual.
 - 1.1 La llum. Llum i ombra. Valors.
 - 1.2 Organització del camp visual. Dinàmica perceptual.
 - 1.3 Organització del marc gràfico-plàstic: les imatges. Aspectes formals.
- 2 Llenguatge visual i plàstic.
 - 2.1 Elements: visuals, conceptuals i de relació.
 - 2.2 La composició: bidimensional, tridimensional i en el temps.
 - 2.3 Comunicació visual: signes i codis. Missatges visuals i plàstics (tipus i funcions).
 - 2.4 Valors estructurals, expressius, semàntics i pragmàtics.
 - 2.5 Sintaxi dels llenguatges visuals específics.
- 3 Expressió gràfico-plàstica.
 - 3.1 Obres de creació. Expressivitat i creativitat.
 - 3.2 La imatge i el fet artístic. Anàlisi d'obres, sobretot contemporànies i d'art català.
 - 3.3 El disseny: síntesi de valors funcionals i estètics.
 - 3.4 La imatge: principals tècniques de producció bidimensional, tridimensional i en el temps.
 - 3.5 Els sistemes de representació.

Valors, normes i actituds

- 1 Sensibilització envers els fenòmens estètics.
 - 1.1 Actitud oberta i receptiva tant respecte al medi natural com a l'artificial.
 - 1.2 Sensibilització per la bellesa i l'harmonia.
 - 1.3 Hàbit d'observació.
 - 1.4 Respecte envers el patrimoni artístic i cultural tant en l'àmbit més immediat com el més general.
- 2 Interès per la realització de les activitats gràfico-plàstiques.
 - 2.1 Interès per la recerca d'informació.
 - 2.2 Constància en el treball.
 - 2.3 Organització del pla de treball.
 - 2.4 Interès per la recerca de noves solucions.
 - 2.5 Autoexigència en la superació de les pròpies creacions.
 - 2.6 Interès a participar en activitats de caire artístic en general.
 - 2.7 Responsabilitat en el desenvolupament de l'obra o activitat.
 - 2.8 Reconeixement de la utilitat del llenguatge gràfico-plàstic i de les seves possibilitats informatives.

- 3 Desenvolupament de la capacitat crítica.
 - 3.1 Acceptació i respecte envers les obres dels altres.
 - 3.2 Actitud de crítica raonada sobre qualsevol missatge, comunicació, obra (gràfico-plàstica).
 - 3.3 Valoració de les pròpies obres i de la dels altres.
 - 3.4 Autocrítica de la pròpia actuació.

Objectius terminals

- 1 Mostrar sensibilitat per la bellesa i l'harmonia del medi natural.
- 2 Observar formes i imatges, o conjunts d'unes i altres, i abstroure'n els elements propis del llenguatge visual i plàstic.
- 3 Estudiar i preparar formes, tot seleccionant-ne punts de vista i enquadraments, a fi de crear conjunts interessants per ésser representats.
- 4 Realitzar composicions bi i tridimensionals de formes.
- 5 Analitzar i interpretar imatges, tot copsant les relacions pròpies de sintaxi visual.
- 6 Emprar adequadament el lèxic bàsic de l'àrea pel que fa al llenguatge, les tècniques i els moviments artístics.
- 7 Expressar-se amb originalitat, imaginació i fantasia, mitjançant imatges fixes o mòbils.
- 8 Esforçar-se per superar creativament les pròpies realitzacions plàstiques.
- 9 Aplicar i interpretar textos gràfics realitzats a escala o amb signes o codis convencionals.
- 10 Interpretar i representar correctament formes per mitjà de la geometria plana i descriptiva.
- 11 Distingir aplicacions (pràctiques o estètiques) d'imatges bi i tridimensionals, identificant-ne les característiques segons la funció que compleixen.
- 12 Ser conscient de la importància i el protagonisme dels missatges visuals als mitjans de comunicació i a l'entorn cultural.
- 13 Reaccionar críticament a manipulacions i discriminacions (socials, racials, sexuals) fomentades per determinats missatges visuals publicitaris.
- 14 Experimentar les possibilitats de diferents modulacions bàsiques bi i tridimensionals.
- 15 Transferir al llenguatge visual i plàstic missatges emesos en altres llenguatges (oral, escrit, musical, gestual) aconseguint definir una situació equivalent o paral·lela.
- 16 Distingir les particularitats sintàctiques dels llenguatges seqüenciats (auca, còmic, cinema, televisió, animació) i emprar-ne els recursos bàsics en descripcions i narracions.
- 17 Interessar-se per l'experimentació de materials, instrumentació i tècniques, a fi de facilitar la pròpia expressivitat plàstica.
- 18 Seleccionar, d'entre els diferents recursos del llenguatge visual i plàstic i les diferents tècniques, els més adequats a una determinada proposta o a l'expressió personal.
- 19 Aplicar tècniques en la producció d'imatges, amb domini i acabats suficients que permetin interpretar-les

amb correcció.

- 20 Planificar i seguir el procés de producció d'un missatge visual d'acord amb una intenció prefixada: recollida d'informació, maduració de la idea, esborranys, proves tècniques i materials, prototipus, realització de l'obra definitiva i valoració del resultat.

- 21 Comprometre's de manera activa i responsable en projectes i empreses que es duguin a terme individualment o en grup.

- 22 Respectar fets i ambients culturals i quotidians i apreciar-ne les qualitats estètiques.

- 23 Aplicar els procediments o les tècniques gràfico-plàstiques, especialment aquells que estan més relacionats amb la seva capacitat expressiva.

- 24 Emprar el dibuix i l'animació assistits per ordinador per a la creació visual i plàstica tant en dues com en tres dimensions.

Àrea de Música

La finalitat que es persegueix en aquest primer nivell de concreció de música és desenvolupar en els alumnes totes aquelles capacitats que els permetin d'entendre, expressar-se i fruir amb aquesta forma de comunicació. La música és un art, i com a tal, un llenguatge. Per tant, els continguts que es treballen estaran en funció de les característiques de tot sistema de comunicació, les quals comprenen els elements propis d'aquest llenguatge i les diverses formes d'emissió i de recepció.

Al mateix temps, s'intenta desenvolupar la capacitat de l'alumne per captar els valors estètics i socials que té tota obra d'art. Des d'aquesta àrea convé incitar i afavorir la capacitat de manifestar-se d'una forma raonada, crítica i participativa davant de tota obra musical; i educar a través de la música, aprofitant tots aquells aspectes que poden contribuir a l'adequada coordinació de moviments del cos, a l'enriquiment de la sensibilitat, al desenvolupament intel·lectual i a la potenciació de la capacitat de convivència i superació personal. En definitiva, cal posar l'èmfasi en el valor de la música com a eina de formació ètica i estètica.

Es pretén la contextualització històrica i social del producte artístic i, al mateix temps, proporcionar una visió des de dins de la mateixa obra d'art.

S'opta per un enfocament que considera la música i els seus elements com a factors que serveixen per comprendre el món que ens envolta.

Aquesta manera d'entendre l'art té unes repercussions didàctiques de caire eminentment pràctic que comporten el domini d'uns determinats procediments, entre els quals destaquen, per la seva importància, la interpretació, l'audició i la lectura. El coneixement dels conceptes de la teoria musical està en funció d'aquests procediments i en molts casos en deriva.

Bo i partint d'aquesta visió de l'ensenyament-aprenentatge de l'àrea, aquest primer nivell de concreció es presenta de manera que cada un dels continguts deriva d'altres de més elementals treballats a l'etapa anterior, alhora que incorpora aquells coneixements musicals que els alumnes reben per via extrascolar (TV, cinema, ràdio, etc.) que, en força casos, representen la realitat musical que els és més propera.

Els continguts seleccionats han de permetre que es puguin adquirir unes estratègies d'apropament al fet musical tan universals o neutres com sigui possible, de forma que, tot i que hagin estat apreses en relació amb una determinada obra musical, gènere o estil, es puguin aplicar fàcilment a altres obres, fins i tot d'altres autors, èpoques o cultures.

L'aproximació al fenomen musical es pot fer o bé de forma teòrica i passiva, com un observador, o bé de manera pràctica i activa, vivint i gaudint el procés creatiu des de dintre. Malgrat que, en el futur, el contacte de la majoria d'adults amb la música és la d'observador/oient, aquelles dues opcions s'han de combinar perquè els nois i les noies tinguin una visió correcta del fet musical. Un dels aspectes d'aquest procés actiu és evidentment l'expressió o l'interpretació musical que es pot fer amb la veu (tal com s'ha fet a l'etapa anterior) i amb l'instrument musical escolar.

L'estudi d'un instrument de fàcil maneig, que requereixi una tècnica més aviat elemental, és motivat per les aportacions que aquest pot fer a la manera com es viu i s'aprén la música: l'apropament a la lectura, la interpretació de música en grup, la motricitat al servei de l'expressió, etc.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Mostrar coneixement dels recursos bàsics del llenguatge musical, aplicar-los i expressar-se musicalment a partir dels coneixements adquirits.
- 2 Valorar la bellesa i manifestar opinió i capacitat crítica respecte al fet musical, amb autonomia personal.
- 3 Analitzar el fet musical tot aplicant un procés de raonament lògic i sistemàtic.
- 4 Valorar la relació existent entre la música i la resta d'àrees de coneixement.
- 5 Observar l'objecte musical i obtenir i tractar informació referida al seu context, de forma participativa.
- 6 Fer ús de la tecnologia per enriquir la seva expressió i percepció musicals.

Continguts

Procediments

- 1 La percepció del so i de la música.
 - 1.1 Observació i experimentació del so com a fenomen físic i psicològic.
 - 1.2 Anàlisi i identificació de les qualitats del so i dels elements constitutius de la composició musical.
 - 1.3 Audició musical significativa per a l'anàlisi dels instruments, les formes, la cronologia, les tendències estètiques i els gèneres.
 - 1.4 Anàlisi de composicions i fragments musicals.
- 2 L'expressió musical.
 - 2.1 Utilització de la veu i d'instruments, bo i coneixent-ne la tècnica correcta.
 - 2.2 Improvisació i creació de composicions pròpies.
- 3 Les eines per a la percepció i l'expressió.
 - 3.1 Lectura i escriptura musical.
 - 3.2 Utilització del llenguatge oral i escrit per expressar de forma entenedora determinats aspectes de

l'obra musical treballada.

3.3 Investigació d'aspectes relacionats amb l'obra musical treballada: context cultural, autor, gènere, forma i elements constitutius de la composició musical.

3.4 Utilització de recursos informàtics i electrònics com a eines d'expressió, representació i interpretació musicals.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 El llenguatge musical.

-1.1 Qualitats del so: alçada, durada, intensitat i timbre.

1.2 Elements constitutius de la composició musical: ritme, melodia, harmonia, textura, dinàmica i timbre.

1.3 Teoria i nomenclatura musical.

- 2 Estètiques, estils, gèneres, formes i instruments.

- 3 Els vehicles de l'expressió musical. Tècnica i aspectes interpretatius.

3.1 La veu i la cançó.

3.2 L'instrument musical.

Valors, normes i actituds

- 1 Valoració de la música com a element cultural.

1.1 Valoració del fet musical dins la pròpia educació.

1.2 Valoració de la música en la vida quotidiana.

1.3 Valoració de la potencialitat del llenguatge musical com a element de comunicació, coneixement i plaer.

- 2 Valoració de la participació activa en el fet musical.

2.1 Audició atenta i conscient, que estimuli la reflexió i la investigació.

2.2 Actitud crítica i respectuosa en l'ús i consum de la música.

2.3 Interpretació atenta i conscient, que articuli i fomenti la contribució personal a la tasca comuna, la supeditació a criteris col·lectius, i la iniciativa personal.

Objectius terminals

- 1 Observar, reconèixer i diferenciar els fonaments físics i psicològics del so, utilitzant diferents recursos.

- 2 Identificar les qualitats del so (alçada, durada, intensitat i timbre) com a variables de la matèria primera de la música i aplicar-les a la creació i la percepció musicals.

- 3 Reconèixer, identificar i relacionar els elements bàsics del llenguatge musical (ritme, melodia, harmonia, textura, dinàmica i timbre) i les seves bases teòriques.

- 4 Llegir i escriure els elements bàsics del llenguatge musical utilitzant la grafia musical; conèixer la teoria que el regeix i la nomenclatura dels elements de grafia.

- 5 Relacionar i diferenciar les diferents qualitats del so en l'audició.

- 6 Reconèixer i diferenciar els elements constitutius del llenguatge musical: ritme, melodia, harmonia, dinàmica, timbre i textura en les obres o en els fragments musicals escoltats i interpretats.

- 7 Reconèixer l'estructura interna de determinades composicions organitzades d'acord amb les anomenades formes repetitives, amb tornada i imitatives.

- 8 Distingir, per mitjà de l'audició, els estils i les

estètiques més importants de la història de la música.

- 9 Situar cronològicament els compositors més representatius dels estils i de les estètiques esmentats.
- 10 Aplicar les lleis més elementals de la teoria musical per fer les pròpies creacions musicals.
- 11 Reconèixer i valorar els elements extramusicals presents en l'obra musical escoltada.
- 12 Investigar els aspectes musicals i extramusicals relacionats amb l'obra treballada i expressar els resultats de forma oral i escrita.
- 13 Relacionar l'obra musical amb el compositor que l'ha creada i amb la societat que reflecteix.
- 14 Valorar la tasca de recerca com a complement de la percepció i l'expressió musicals, i com a font d'enriquiment cultural.
- 15 Cantar correctament composicions a una sola veu i polifòniques, tenint en compte els aspectes inherents a la cançó i les normes que regeixen la interpretació, ja sigui individual o conjunta.
- 16 Interpretar amb l'instrument escolar peces musicals de forma correcta, tant des del punt de vista tècnic com expressiu.
- 17 Interpretar amb l'instrument escolar peces musicals, valorant les consignes pre-establertes que fan possible la interpretació conjunta, entenent-la com una activitat comunitària, de cultura i de tradició.
- 18 Identificar les bases físico-acústiques dels instruments musicals treballats.
- 19 Classificar els instruments musicals d'acord amb els criteris de la classificació sistemàtica.
- 20 Reconèixer de forma visual i auditiva les diferents famílies d'instruments, com també els principals representants de cadascuna d'elles pel que fa a la música culta, actual i tradicional.
- 21 Identificar els grups instrumentals i vocals amb més tradició.
- 22 Utilitzar els recursos que ofereix la tecnologia pel que fa a creació, edició, interpretació i reproducció de música.
- 23 Respectar tot fet musical, acceptant criteris i gustos diferents dels propis, i exposant el propi criteri amb argumentacions lògiques i raonades.
- 24 Valorar la interpretació i la recepció de música en directe.
- 25 Tenir cura dels materials de què es disposa per fer música.
- 26 Interpretar i escoltar la música de forma solidària.

Àrea de Matemàtiques

L'àrea de Matemàtiques té un paper important en el desenvolupament d'algunes de les capacitats que es plantegen en els objectius generals de l'ensenyament secundari obligatori. En concret, cal destacar especialment les capacitats de:

Interpretar i produir missatges utilitzant codis científics.

Identificar problemes i elaborar estratègies per resoldre'ls mitjançant procediments intuïtius i de raonament lògic.

Obtenir i seleccionar informació i tractar-la de forma

autònoma i crítica.

Transmetre la informació d'una manera organitzada i intel·ligible.

D'acord amb això es pretén que la matemàtica sigui entesa com una ciència en permanent evolució, és a dir, com un conjunt de coneixements que ha anat canviant des de la seva gènesi per adaptar-se a les característiques de les situacions i a les necessitats de cada època i es considera important que es valori d'una manera especial el caràcter instrumental de la matemàtica, per sobre d'altres trets que també la caracteritzen, com són el potencial lògic-deductiu, la capacitat d'abstracció formal, etc.

Els coneixements matemàtics han de ser aplicats de manera creativa, és a dir, no mimètica ni repetitiva, a fi que siguin útils per afrontar situacions noves i no només aquelles que són pràcticament idèntiques a les que ja s'han treballat amb anterioritat.

També els coneixements matemàtics han de ser útils per interpretar raonadament i amb esperit crític aquells aspectes de la informació rebuda de l'entorn que són analitzables des d'un punt de vista matemàtic.

Es remarca la necessitat de tenir constància per perservar en la recerca de solucions quan la situació ho exigeixi, com també tenir la suficient flexibilitat per canviar d'estratègia quan la que se seguia hagi esdevingut estèril.

Les capacitats més intrínsecament relacionades amb l'activitat pròpia de la matemàtica fan referència a l'ús dels diversos llenguatges, a la sistematització de les observacions, a la classificació i ordenació de les dades obtingudes i a la detecció i l'establiment de les relacions que puguin existir en conjunts de dades. El desenvolupament d'aquestes capacitats fornirà a l'alumne uns instruments que li permetran un grau de precisió i de rigor més elevat, tant en l'anàlisi que faci de la realitat com en la seva pròpia expressió.

Els continguts de l'àrea responen a coneixements matemàtics que la societat actual exigeix a qualsevol ciutadà per poder comprendre la informació que s'hi produeix i per saber desenvolupar-s'hi amb una certa facilitat. Per això s'ha donat un pes important a l'estadística i al tractament de l'atzar com a instruments de comprensió i anàlisi de gran quantitat d'informacions que avui dia manegen els mitjans de comunicació, i com a eina per interpretar i elaborar prediccions en aquells fenòmens en què intervenen moltes dades o que tenen un comportament aleatori. Igualment, des d'aquest punt de vista, la geometria (en la seva faceta més manipulativa, de construccions a escala i d'interpretació de plànols i representacions) i la lectura i l'elaboració de gràfics (tant estadístics com funcionals) són qüestions que són presents entre els continguts seleccionats.

S'han pres els continguts treballats i els objectius fixats a l'àrea de Matemàtiques de l'ensenyament primari com a punt de referència d'aquest disseny curricular. No ha d'estranyar el fet de constatar que continguts que ja són presents en l'ensenyament primari tornen a figurar en l'ensenyament secundari obligatori. En totes les àrees, però especialment en la de Matemàtiques, cal que al llarg del procés d'aprenentatge un mateix contingut es vagi representant en diverses ocasions, amb graus de dificultat i generalització cada vegada creixent, per tal que es vagi

assimilant i afermant de manera sòlida i funcional en el bagatge cognitiu de cada alumne.

Els objectius terminals de l'àrea tenen un caràcter majoritàriament procedimental com a expressió de la prioritització d'aquest tipus de contingut per sobre dels conceptuals, atesa la seva major funcionalitat.

Objectius generals

En finalitzar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Entendre la matemàtica com a ciència oberta i dinàmica que ha seguit una evolució històrica i que té capacitat d'adaptació a les noves situacions.
- 2 Valorar especialment el caràcter instrumental de la matemàtica en altres camps del coneixement.
- 3 Aplicar de manera creativa, davant de situacions noves, els mètodes matemàtics apresos.
- 4 Utilitzar tècniques matemàtiques per interpretar i avaluar, de manera crítica, la informació que rep del seu entorn.
- 5 Conèixer i valorar les pròpies habilitats matemàtiques i emprar-les amb flexibilitat (sabent canviar d'estratègia si cal) i amb constància en la recerca de solucions a les situacions problemàtiques que se li plantegin.
- 6 Emprar, quan convingui, diferents llenguatges matemàtics (algèbric, estadístic, geomètric, gràfic, etc.) per tal que les seves possibilitats expressives i de raonament millorin en rigor i precisió.
- 7 Fer observacions sistemàtiques d'aspectes quantitativs, geomètrics i lògics de la realitat, i estructurar i presentar la informació obtinguda de manera que se'n faciliti l'anàlisi posterior.
- 8 Analitzar un conjunt de dades i trobar-hi possibles relacions, fent ús de models matemàtics elementals (estadístics, funcionals, algèbrics, etc.).
- 9 Emprar amb soltesa i familiaritat els mitjans tecnològics (calculadores i ordinadors) que facilitin les tasques de càlcul i de representació.

Continguts

Procediments

- 1 Llenguatges i processos.
 - 1.1 Ús de diferents llenguatges matemàtics. Traducció.
 - 1.2 Classificació. Ordenació.
 - 1.3 Aplicació de mètodes inductius i deductius.
 - 1.4 Resolució de problemes.
- 2 Tècniques per a la mesura i el càlcul.
 - 2.1 Tècniques de representació simbòlica i gràfica de nombres.
 - 2.2 Tècniques de mesura directa (amb utilització d'instruments) i de mesura indirecta (mitjançant algorismes i representacions a escala).
 - 2.3 Càlcul exacte i aproximat amb nombres: mentalment i per escrit, amb calculadora o amb ordinador.
 - 2.4 Plantejament i càlcul d'expressions numèriques i algèbriques sobre problemes concrets.
 - 2.5 Tècniques elementals de resolució d'equacions i d'inequacions.
 - 2.6 Tècniques de recompte de possibilitats.
 - 2.7 Tècniques de càlcul de paràmetres estadístics.

- 3 Ús de models geomètrics.
 - 3.1 Aplicació de models geomètrics per a la interpretació de situacions reals.
 - 3.2 Representació plana de figures espacials i, recíprocament, comprensió de figures espacials a partir de la seva representació plana.
 - 3.3 Generació de figures per transformacions geomètriques i altres mètodes (secció, reunió, intersecció i descomposició).
- 4 Representació i anàlisi de la informació.
 - 4.1 Tècniques de recollida de dades i construcció de taules de valors i de freqüències.
 - 4.2 Representació gràfica de fenòmens en coordenades cartesianes.
 - 4.3 Tècniques específiques de representació gràfica per a la informació estadística.
 - 4.4 Elaboració de fórmules que relacionin variables.
 - 4.5 Anàlisi de dependències funcionals.
 - 4.6 Anàlisi de variables estadístiques.
 - 4.7 Tractament de fenòmens aleatoris mitjançant el càlcul de probabilitats.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Els nombres.
 - 1.1 Nombres naturals. Divisibilitat.
 - 1.2 Nombres enters.
 - 1.3 Nombres racionals.
 - 1.4 Nombres racionals i irracionals expressats en forma decimal.
 - 1.5 Equacions i inequacions.
 - 1.6 Magnituds i mesura.
- 2 El pla i l'espai.
 - 2.1 Elements i organització del pla.
 - 2.2 Elements i organització de l'espai.
 - 2.3 Translacions, girs i simetries en el pla.
 - 2.4 La semblança en el pla.
 - 2.5 Relacions mètriques i trigonomètriques en els triangles i rectangles.
- 3 La dependència entre variables.
 - 3.1 Coordenades cartesianes. Característiques generals de les gràfiques.
 - 3.2 Funcions: dependència i conceptes associats.
 - 3.3 Funció de proporcionalitat directa.
 - 3.4 Funció afí.
 - 3.5 Funció de proporcionalitat inversa.
 - 3.6 Funció quadràtica.
- 4 L'estadística elemental i l'atzar.
 - 4.1 Conceptes bàsics d'estadística.
 - 4.2 Paràmetres de centralització i de dispersió.
 - 4.3 Fenòmens aleatoris.
 - 4.4 Probabilitat: conceptes i lleis bàsiques.
- 5 Elements d'història de la matemàtica.
 - 5.1 Nocions de la gènesi històrica d'aspectes rellevants de la matemàtica.

Valors, normes i actituds

- 1 Interrogació i investigació davant de situacions i problemes contrastables matemàticament.
 - 1.1 Esperit crític davant d'informacions i opinions que admetin una anàlisi matemàtica.
 - 1.2 Perseverança i flexibilitat en la recerca i

millora de solucions matemàtiques a situacions que se li plantegin.

1.3 Confiança raonada en la capacitat pròpia per afrontar situacions problemàtiques que exigeixen l'aplicació de coneixements matemàtics.

1.4 Interès i respecte per les diverses estratègies matemàtiques que es poden emprar per trobar la solució d'un problema.

- 2 Sistematització del treball en les matemàtiques.

2.1 Organització del treball en matemàtiques: planificació, distribució temporal, recerca d'ajuts i eines.

2.2 Interès per la precisió en el llenguatge i per la presentació acurada en els treballs matemàtics realitzats.

2.3 Interès en la conservació, ordenació i actualització dels materials didàctics que s'utilitzen.

2.4 Valoració positiva de la necessitat de realitzar tasques d'exercitació sistemàtica destinades a consolidar la utilització de tècniques.

- 3 Valoració de les eines matemàtiques.

3.1 Utilització, de forma habitual, de recursos i eines matemàtics per afrontar situacions que ho requereixin.

3.2 Ús habitual i equilibrat dels mitjans tecnològics que poden ser útils en matemàtiques.

Objectius terminals

- 1 Planificar i realitzar observacions sistemàtiques, classificar les dades obtingudes i presentar-les de manera ordenada i entenedora.

- 2 Trobar relacions entre les dades obtingudes o donades, reconèixer-hi els conceptes i les relacions matemàtiques que continguin i saber-los expressar mitjançant el llenguatge natural, expressions algèbriques, figures o gràfics.

- 3 Planificar la resolució de situacions problemàtiques: distinció del que es coneix i el que és desconegut, distinció de la informació útil i la supèrflua, estimació de possibles solucions, elecció del mètode a emprar i comprovació de la validesa dels resultats trobats contrastant-los amb la situació de partida.

- 4 No abandonar la recerca de la solució a una situació problemàtica quan l'estratègia que s'ha escollit en primer lloc no ha estat adequada o quan s'ha obtingut un resultat no satisfactori.

- 5 Acceptar la necessitat de canviar d'estratègia en la recerca de solució quan la situació ho requereixi i, en aquest sentit, actuar amb esperit de cooperació, respecte i interès envers la tasca dels companys amb els quals es treballa.

- 6 Reduir problemes complexos a d'altres més senzills que en facilitin la comprensió i la resolució.

- 7 Provar relacions o propietats senzilles raonant-les de manera deductiva a partir d'unes premisses establertes o fent ús de mètodes inductius.

- 8 Situar cronològicament aspectes rellevants relacionats amb la gènesi històrica d'alguns coneixements matemàtics que es treballen a l'etapa: la geometria grega, el problema de l'arrel quadrada de 2, els orígens de l'àlgebra i la probabilitat.

- 9 Mostrar una disposició a interrogar-se davant de

situacions que es plantegin: formular hipòtesis, buscar exemples o contraexemples i fer comprovacions experimentals o raonades.

- 10 Mostrar una actitud crítica enfront de la informació que es rep i analitzar-la mitjançant els coneixements matemàtics i les possibilitats de raonament que estiguin a l'abast.

- 11 Interessar-se per contrastar els aprenentatges fets relatius a la matemàtica amb el que ja sap per tal d'esbrinar-ne la mútua coherència lògica i trobar-ne l'adequació correcta.

- 12 Interessar-se per revisar i reordenar periòdicament el material elaborat (treballs, exercicis, apunts, proves) i posar un èmfasi especial en l'ordre lògic, l'expressió acurada i la pulcritud de la presentació.

- 13 Valorar la importància de realitzar exercicis i treballs de manera sistemàtica i metòdica per tal de consolidar i assimilar els procediments i conceptes que s'aprenen, i especialment les tècniques referides al càlcul.

- 14 Autovalorar el que s'ha après i conèixer-ne els límits. Tenir confiança en les pròpies capacitats i ser-ne conscient.

- 15 Identificar diferents tipus de nombres (naturals, enters, racionals) i les seves propietats, reconèixer les diferents formes d'expressió (entera, decimal, fraccionària, percentual, mixta, científica) i utilitzar-les per quantificar situacions de la vida quotidiana.

- 16 Ordenar i representar diferents tipus de nombres (naturals, enters, racionals).

- 17 Aplicar algorismes de comparació i càlcul amb nombres enters i racionals en les seves diverses expressions i conèixer les propietats que els fonamenten, sabent-ne justificar alguns casos senzills.

- 18 Davant de situacions problemàtiques, plantejar correctament expressions numèriques que possibilitin la seva resolució i efectuar els càlculs que se'n derivin amb nombres enters, racionals i irracionals (π i quadràtics) donats en diferents expressions (entera, decimal, fraccionària, percentual, mixta, científica) i fent servir les operacions de suma, resta, multiplicació, divisió, potenciació i radicació quadrada.

- 19 Escollir adequadament quin és el mètode més convenient per a la realització d'un determinat càlcul: mentalment, per escrit, amb calculadora o amb ordinador.

- 20 Aplicar algorismes de càlcul amb calculadores o implementats en fulls de càlcul informatitzats per trobar els resultats d'expressions aritmètiques, construir taules funcionals o explorar pautes i regularitats numèriques.

- 21 Valorar la conveniència i emprar, segons el cas, aproximacions per excés o per defecte de nombres, amb coneixement de la magnitud de l'error comès.

- 22 Ser conscients de les limitacions en la precisió que posseeixen els mitjans automàtics de càlcul, i controlar la correcció dels resultats que ofereixen.

- 23 Emprar les unitats de mesura més usuals en el cas de longituds, amplituds d'angles, superfícies, volums, capacitats i temps, i també les seves relacions.

- 24 Aplicar les relacions de divisibilitat al càlcul

d'expressions numèriques (mcd i mcm en els nombres naturals) a problemes de mesura i a altres situacions que ho requereixen.

- 25 Identificar i aplicar fórmules per al càlcul de superfícies planes (limitades per segments i arcs de circumferència) i de volums de cossos geomètrics (prismes, piràmides, cilindres, cons i esferes).

- 26 Identificar equacions, inequacions i sistemes, i classificar-los pel seu grau (fins a segon grau) pel nombre d'incògnites (fins a dues) i pel nombre de solucions.

- 27 Afrontar situacions problemàtiques mitjançant el plantejament i la resolució d'equacions (de primer i de segon grau amb una incògnita, sistemes de dues equacions de primer grau amb dues incògnites) i inequacions (de primer grau amb una o dues incògnites) per mètodes analítics o gràfics, o per tempteig.

- 28 Operar (sumar, multiplicar i treure el factor comú) amb expressions algèbriques de primer i segon grau.

- 29 Identificar figures planes (cercles, polígons i sectors circulars) i espacials (prismes, piràmides, cilindres, cons, esferes i políedres regulars), construir-ne models a partir de criteris donats i descriure els seus elements i les relacions entre ells.

- 30 Definir conceptes geomètrics elementals (incidència, paral·lelisme, perpendicularitat, angles, moviments i semblança), incorporar-los a la seva expressió i al seu raonament i enunciar relacions entre ells i propietats senzilles.

- 31 Obtenir i utilitzar representacions planes de cossos geomètrics (prismes, piràmides, cilindres, cons, esferes i políedres regulars) i també, donada una representació plana, saber-la interpretar.

- 32 Reconèixer què són figures semblants i equivalents (en àrea o volum) i els mètodes que cal emprar per obtenir-les.

- 33 Utilitzar correctament aparells de dibuix i mesura (regle, transportador, escaire, compàs, programes informàtics) per fer construccions geomètriques planes.

- 34 Aplicar transformacions geomètriques del pla (translacions, simetries puntuals i axials, girs i homotècies) a formes planes limitades per segments i arcs de circumferència.

- 35 Interpretar representacions a escala (plànols, mapes) i mesurar els elements que contenen, sabent-ne extreure les dades necessàries.

- 36 Obtenir raons trigonomètriques d'angles aguts per mètodes gràfics o mitjançant calculadores i, donada una raó trigonomètrica, saber trobar l'angle a què correspon. Aplicar-ho a la resolució de triangles rectangles.

- 37 Enunciar i aplicar el Teorema de Thales i les principals relacions mètriques dels triangles rectangles (teoremes de Pitàgores, del catet i de l'altura).

- 38 Representar en un sistema de coordenades cartesianes fenòmens en què hi hagi una dependència afí, lineal, quadràtica o de proporcionalitat inversa, a partir de parells de valors donats o obtinguts de manera empírica o amb la utilització de l'expressió funcional.

- 39 Emprar programes d'ordinador per a la representació cartesiana de gràfics analitzant-ne les característiques per mitjà de desplaçaments, canvis d'escala o comparació de diferents gràfics relacionats.

- 40 Representar punt a punt, en un sistema de coordenades cartesianes, altres tipus de gràfics (exponencials, periòdics, esglaonats) lligats a exemples concrets.

- 41 Descobrir l'existència de relacions entre parells de valors corresponents a dues magnituds en situacions concretes i saber-la expressar en els casos de proporcionalitat directa i inversa, dependència afí i quadràtica, fent ús correcte dels conceptes i termes adequats.

- 42 Reconèixer, per les seves equacions i gràfics, les funcions de proporcionalitat directa o inversa, dependència afí i quadràtica.

- 43 Llegir i interpretar gràfics funcionals fent ús intuïtiu de les nocions de continuïtat, creixement, valors extrems, periodicitat i tendència.

- 44 Aïllar una variable en funció d'una altra en situacions de dependència afí.

- 45 Distingir els diferents conceptes d'ús corrent en estadística i probabilitat elementals (població i mostra; mitjana aritmètica, moda i mediana; recorregut, desviació mitjana i desviació estàndard; probabilitat i freqüència relativa) i incorporar-los a l'expressió pròpia de manera correcta.

- 46 Construir taules de freqüències, representar gràficament dades estadístiques i emprar programes informàtics adequats.

- 47 Calcular paràmetres de centralització (moda, mitjana aritmètica i mediana) i de dispersió (recorregut, desviació mitjana i desviació estàndard) que facilitin l'estudi d'una variable estadística, i explicar-ne el significat.

- 48 Llegir i interpretar informació estadística donada en forma de taules, gràfics o paràmetres i treure'n conclusions.

- 49 Distingir els fets o les situacions aleatoris dels que no ho són i saber descriure, de manera entenedora i útil, successos en els experiments aleatoris simples i compostos.

- 50 Fer recompte de possibilitats mitjançant diagrames en arbre, tècniques combinatòries o altres mètodes.

- 51 Calcular probabilitats de successos a partir del coneixement de les principals lleis i regles que hi fan referència (Llei de Laplace, com de la freqüència relativa es deriva la probabilitat, regles de pas al contrari, unió i intersecció).

Àrea de Religió

Religió catòlica

El currículum d'aquesta àrea és la concreció feta pels bisbes de les diòcesis de Catalunya, d'allò establert per l'Ordre ministerial de 20 de febrer de 1992.

L'ensenyament religiós escolar aporta una comprensió de la tradició cultural en què es troba immers l'alumne, tradició impregnada de cristianisme. D'aquí que el cristianisme i el missatge cristià han de ser objecte d'aprenentatge, sent com són elements de la nostra cultura, perquè es puguin entendre millor les Ciències socials, interpretar textos literaris i també l'art de Catalunya i de gran part del món occidental.

L'àrea de Religió catòlica ajuda no solament a descobrir la fonamental dimensió religiosa de l'ésser humà sinó també a comprendre més la història, la cultura, l'art i la llengua de la nostra terra. La importància específica i significativa de l'ensenyament religiós escolar rau en els següents aspectes:

a) Ofereix un coneixement seriós i crític del fet religiós i les seves expressions, amb l'estudi de les grans religions i explicitant particularment la catòlica.

b) Aporta un coneixement de la Bíblia, real i científic, que ajuda a la seva lectura i a interpretar-la des de la perspectiva de la història.

c) Presenta i aprofundeix la figura i el missatge de Jesucrist, amb un estudi sistemàtic i orgànic del cristianisme, especialment a través de la vida i la història de l'Església catòlica.

d) Dóna una resposta concreta, coherent i transcendent als grans interrogants existencials que caracteritzen la persona humana i el seu món.

e) Estructura i sistematitza els continguts de la fe catòlica tot fent possible el diàleg i la síntesi entre la fe i la cultura.

D'acord amb aquests aspectes s'han dissenyat i organitzat els continguts de Religió catòlica, tot combinant tres criteris:

Un tarannà de diàleg amb altres àrees curriculars: l'objectiu d'establir un veritable diàleg fe/cultura només pot passar per un plantejament acadèmic amb constant referència a les dades que ens aporten les Ciències de la naturalesa, les Ciències socials o la Literatura.

Una estructura d'integració: els continguts no són capítols diferents i successius d'un programa, sinó una estructura composta de tres elements interrelacionats, com són els coneixements conceptuals, procedimentals i d'actituds i valors, els quals han de ser tractats d'una forma globalitzada, mitjançant una integració.

Una prioritització del fet religiós com a fenomen viu, referencial i significatiu per a una part molt important de la humanitat, que genera dinàmiques pròpies de les diferents confessions i, alhora, relacions i lligams amb les cultures i les societats.

Objectius generals

En acabar l'etapa, l'alumne ha de ser capaç de:

- 1 Seleccionar documentació sobre el fenomen religiós amb rigor, tot i que sigui de manera senzilla, analitzant, verificant, corregint i avaluant qualsevol teoria o fet que se li presenti.

- 2 Descobrir i identificar els principals elements de diferents tradicions religioses del món contemporani.

- 3 Accedir, per mitjà d'una identificació i comprensió del llenguatge propi de la Religió, a les interpretacions que les religions donen sobre la condició humana i sobre el sentit del transcendent.

- 4 Identificar el fet religiós cristià com a element determinant de la cultura mediterrània i com una de les respostes multitudinàries i plurals a l'impacte de la transcendència en l'home.

-5 Situar i usar les principals fonts del cristianisme en el seu origen, forma i finalitat, a través d'alguns criteris d'interpretació de l'església catòlica i

actualitzar la informació que aporten.

- 6 Identificar Jesucrist com el nucli central del fet cristià, en el seu missatge, vida i actualitat, i en la realització històrica de l'església.

- 7 Reconèixer el Déu cristià manifestat per Jesucrist, tot situant la seva identitat en el marc de la fenomenologia religiosa, la teologia i l'antropologia.

- 8 Reconèixer i valorar críticament el significat de l'Església per als cristians, amb el descobriment de la seva aportació històrica en la construcció i el creixement de la societat europea, i especialment la catalana.

- 9 Interpretar el significat dels signes i símbols religiosos més rellevants, fent especial esment dels sacraments i les pràctiques religioses més esteses al seu voltant.

- 10 Mostrar coneixement d'alguns textos bíblics, del magisteri eclesial, i de la història de la teologia, més fonamentals de la fe catòlica, que constitueixen el nucli essencial o una reflexió important del missatge cristià, per comprendre i expressar adequadament el vocabulari i les formulacions de la fe.

- 11 Analitzar els principis i continguts de la moral catòlica, les seves possibles projeccions a les situacions concretes i les actituds personals que conformen l'ésser cristià.

- 12 Valorar i respectar el patrimoni religiós, artístic i cultural mitjançant el llenguatge simbòlic de l'arquitectura, pintura, literatura, música i litúrgia, com a expressió de les grans etapes de la història de l'església, especialment a Catalunya.

- 13 Valorar els aspectes positius i negatius de la cultura on és immersit, a partir d'un discerniment dels valors proposats per aquesta, que inclogui una autocrítica constructiva i un profund respecte a les diverses opcions i creences.

- 14 Sensibilitzar-se i interessar-se davant els problemes i reptes del moment present i comportar-se segons uns valors, actituds i normes responsables i solidaris.

- 15 Respectar i valorar l'experiència religiosa o qualsevol procés d'identificació d'una consciència moral, amb sentit crític, sense judicis previs, tot acceptant-los com una manifestació profunda, humana i cultural.

Continguts

Procediments

- 1 Obtenció i anàlisi d'informació sobre el fet religiós.

1.1 Obtenció de dades a partir de l'observació directa i de l'elaboració d'enquestes, entrevistes i qüestionaris.

1.2 Recerca, lectura, anàlisi i comentari crític de la Bíblia mitjançant l'ús directe i amb l'ajut de diccionaris, manuals i atlas bíblics.

1.3 Localització dels principals focus de presència de comunitats i confessions religioses a partir de les dades atorgades pels ajuntaments, els serveis públics o les institucions privades.

1.4 Utilització de la documentació escrita sobre el fet religiós disponible a casa, a la biblioteca escolar o d'altres properes.

1.5 Lectura i interpretació de textos sagrats de diferents religions.

1.6 Localització, recollida, lectura, audició i observació d'expressions orals, articles, programes informatius i reportatges sobre el fenomen religiós de la premsa, de les televisions i de les ràdios.

1.7 Selecció i classificació de documents escrits sobre la història de l'Església.

1.8 Investigació i anàlisi sobre les dades de l'acció de l'Església en el camp de la cultura, educació i promoció social, particularment a Catalunya.

1.9 Selecció i organització d'informació sobre fets, conductes, dades i activitats al voltant de la problemàtica ètico-moral.

- 2 Contextualització de dades sobre el fet religiós.

2.1 Elaboració, lectura i interpretació de mapes geogràfics i històrics.

2.2 Lectura i interpretació d'estadístiques sobre les religions.

2.3 Identificació i distinció d'objectes, ministeris i accions litúrgiques.

2.4 Lectura i comentari de textos doctrinals i del magisteri de l'Església en el seu context històric.

2.5 Lectura crítica dels mitjans de comunicació social tot analitzant el tractament del fet religiós.

2.6 Interpretació adequada dels textos bíblics segons les regles i els mètodes elementals de l'hermenèutica bíblica.

2.7 Situació de diferents relats evangèlics en el context redaccional.

- 3 Procediments de comprensió, elaboració i aplicació sobre el fet religiós.

3.1 Comparació de dades i conceptes de les religions, grans moviments culturals en general i el cristianisme.

3.2 Comparació de dades i conceptes del catolicisme amb altres branques del cristianisme.

3.3 Anàlisi comparativa de testimonis de persones de diferents credos i de no creients.

3.4 Anàlisi dels factors històrico-culturals i geogràfics dels fets religiosos.

3.5 Interpretació actualitzada dels signes i símbols religiosos, dels ritus i la seva significació original.

3.6 Localització i anàlisi dels textos neotestamentaris que fonamenten les grans afirmacions de la fe catòlica.

3.7 Utilització de mitjans àudio-visuals per deduir-ne conceptes sobre la religió.

3.8 Confecció d'esquemes, murals i gràfics, i resolució d'activitats de caire lúdico-concursiu a partir de dades de l'àmbit de les religions.

3.9 Lectura del missatge de Jesucrist o sobre Jesucrist per mitjà d'expressions artístiques.

3.10 Realització de debats, judicis i elaboració de treballs personals i en equip sobre temàtiques de la religió.

- 4 Expressió i interiorització del fet religiós.

4.1 Aprofundiment de la significació dels problemes bàsics de l'existència humana i la relació amb les creences i pràctiques religioses.

4.2 Exercici de diàleg obert sobre diferents posicions religioses a partir de resums orals o escrits i de lectures.

4.3 Representació escènica de fets i situacions sobre

la religió i problemàtica ètico-moral.

4.4 Exercici d'audició de música i poesia religiosa i exercici de projecció de pel·lícules, reportatges i spots d'ambientació religiosa.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- 1 Persona i religió.

1.1 El fet religiós:

L'experiència religiosa.

Les mediacions religioses (llenguatge, simbologia, llocs i temps sagrats).

La creença i la increença.

1.2 Les grans religions:

Panorama general de les grans religions actuals.

El cristianisme i altres religions (similituds, diferències, valoració catòlica i cristiana d'altres religions).

Les religions i la religiositat en la societat occidental contemporània (la crisi en el si de les grans religions; les noves manifestacions de la religiositat).

1.3 El Déu de la Bíblia i la seva revelació:

El món i la religió d'Israel.

Els llibres de l'Antic i el Nou Testament: formació, estructura i continguts.

Concepció cristiana i catòlica de la revelació.

- 2 Jesús de Natzaret.

2.1 La vida:

Fonts sobre la vida de Jesús.

El marc socio-polític i religiós.

Vida pública.

La seva personalitat.

Passió, mort i resurrecció.

2.2 El missatge:

L'anunci del regne, nucli de la predicació de Jesús.

Principals aspectes i continguts de l'anunci del regne (Déu pare, filiació-fraternitat entre els homes, dinàmica de l'amor, salvació i alliberament).

L'estil de Jesús (les paràboles, els miracles, la relació personal, el perdó).

2.3 Jesús el Crist:

La confessió de fe dels apòstols i de les primeres comunitats.

L'afirmació de Jesús com a Crist i Senyor: Déu i home.

Sentit i significat d'alguns títols cristològics com fill de Déu o Messies.

Expressions artístiques i populars de la figura de Jesucrist.

- 3 El Déu cristià.

3.1 El Déu de l'antic testament manifestat en Jesucrist: continuïtat i novetat.

3.2 Déu: pare creador, fill salvador i esperit santificador.

3.3 L'home i la humanitat a la llum de Déu.

- 4 L'Església, comunitat dels deixebles de Jesucrist.

4.1 Els inicis:

La comunitat apostòlica que congregà Jesús.

L'església primitiva en el llibre dels Fets.

4.2 La història:

Principals fets i personatges de l'activitat

evangelitzadora de l'Església.

Principals esdeveniments i dades sobre la seva organització.

Principals situacions de crisi i dificultat.

Principals moments de creativitat (ordes i moviments) i consolidació (doctrinal i litúrgica) de la comunitat cristiana i catòlica.

Principals activitats, personatges i institucions en la seva acció caritatiu-social.

Alguns fets i personatges significatius de l'Església a Catalunya.

4.3 La vida:

Missió fonamental de l'Església: l'evangelització.

L'Església, comunitat de fe, comunitat de celebració i comunitat al servei del món.

L'Església catòlica i les altres esglésies.

Estructura i organització de l'Església catòlica.

Signes religiosos cristians i els sagraments de l'Església.

Dinàmica i vida de l'Església a Catalunya.

- 5 Les exigències morals del cristianisme.

5.1 Dimensió ètica de la vida:

Fonaments de la dimensió ètica: raó i llibertat.

Vida ètica i persona.

Problemàtiques ètiques entorn dels drets humans.

5.2 La moral catòlica:

Jesucrist, fonament de la moral cristiana.

Principis de la moral catòlica.

Moral de les relacions de l'home amb Déu (reconeixement de Déu i pregària).

Moral personal (vida humana, sexualitat, matrimoni, veritat i llibertat).

Moral social (solidaritat, relacions laborals, ecologisme, medi ambient i comunicacions socials).

- 6 La fe catòlica.

La fe com a adhesió a Jesucrist.

El credo: contingut de la fe.

Fe i pertinença eclesial.

La fe, una opció vertebradora de tota la vida personal.

La fe, do de Déu i recerca personal.

Valors, normes i actituds

- 1 Actituds personals en la vida quotidiana i en l'estudi.

1.1 Acompliment de les normes explicitades -rigor, ordre i sistematització- per a la presentació i l'execució del treball.

1.2 Valoració del treball com a mitjà de realització personal i cooperació amb els altres amb vista al bé comú.

1.3 Actitud positiva i creativa davant el descans i el lleure.

1.4 Disposició a participar i organitzar activitats d'estudi, de treball en grup, culturals i del lleure.

1.5 Respecte per les pautes de conducta per a la convivència escolar, familiar, social i religiosa.

1.6 Actitud oberta i receptiva tant respecte de qualsevol societat com respecte de cadascun dels seus membres.

1.7 Manifestació i valoració positiva de la concepció solidària del món, la justícia, la pau i la llibertat en la vida quotidiana i en els esdeveniments internacionals.

1.8 Respecte, sensibilitat i responsabilitat pel cos humà.

1.9 Tolerància i respecte davant altres formes de pensament i comportament.

1.10 Esperit crític envers els esdeveniments, la pròpia manera de pensar i la pròpia manera de viure.

1.11 Preocupació per una consciència moral amb vista a adquirir compromisos personals i socials.

1.12 Actitud crítica davant el consumisme, l'indiferentisme, el totalitarisme i el terrorisme.

1.13 Respecte i estimació per la vida pròpia i d'altri.

- 2 Sensibilització específica envers el fet religiós.

2.1 Interès per conèixer el context social, polític i històric de qualsevol problema o fet religiós rellevant.

2.2 Tolerància i acceptació davant el fet religiós i les seves manifestacions.

2.3 Interès per conèixer les finalitats i el context dels principals fundadors de grans religions i institucions religioses.

2.4 Actitud de discerniment i anàlisi sobre les dades i els interrogants que les diverses àrees del coneixement presenten sobre la religió.

2.5 Esperit crític, obert i receptiu davant el problema de Déu.

2.6 Valoració de la influència de la Bíblia en les manifestacions artístiques i del pensament.

2.7 Valoració crítica de l'aportació del cristianisme en el món occidental i particularment a Catalunya.

2.8 Interès per conèixer l'origen, la vitalitat i l'actualitat de les celebracions religioses.

2.9 Consciència dels valors cristians presents en la cultura contemporània (amor, respecte, solidaritat i dignitat de l'home).

2.10 Curiositat i valoració dels textos bíblics.

2.11 Curiositat, respecte i valoració de la persona de Jesús de Natzaret.

2.12 Actitud oberta davant els principals valors expressats en els testimonis històrics de l'Església.

2.13 Disposició a conèixer i respectar la normativa fonamental sobre la pertinença a l'Església catòlica.

2.14 Actitud de recerca per tal de fonamentar les conviccions personals (religioses o ètiques).

Objectius terminals

- 1 Obtenir dades sobre el fet religiós a partir de l'observació directa.

- 2 Obtenir dades sobre el fet religiós a partir d'una investigació determinada que impliqui l'elaboració d'enquestes, entrevistes i qüestionaris senzills amb precisió i objectius clars, tot tabulant-ne els resultats i deduint-ne els conceptes més importants.

- 3 Seleccionar documents escrits sobre el fet religiós i tot el que el contextualitza per tal d'elaborar treballs monogràfics, citant les fonts de procedència.

- 4 Identificar llocs relacionats amb el fet religiós situant-los geogràficament i contextualitzant-los.

- 5 Utilitzar amb correcció textos sobre el fet religiós per tal d'extreure'n informació fonamental, tot analitzant-la en funció del context, de l'època, de l'estil i de la finalitat.

- 6 Llegir i interpretar en el seu context cultural i

religió alguns textos sagrats de les principals religions.

- 7 Identificar i localitzar alguns documents gràfics, textos literaris, representacions pictòriques o escultòriques, símbols, ritus, llocs sagrats, persones, conceptes i doctrines que manifestin que l'home, al llarg de la seva història, ha tingut l'anhel de la recerca de Déu.

- 8 Descobrir els signes d'obertura a tota realitat humana que hi ha en el fet religiós.

- 9 Formular les preguntes fonamentals que es fa l'home, tot sintetitzant les principals respostes del cristianisme.

- 10 Enunciar els principals continguts i dades de les grans religions actuals.

- 11 Explicar la vida i el missatge dels principals fundadors de les grans religions actuals.

- 12 Fer un estudi comparatiu entre missatges de les grans religions, en relació amb els problemes bàsics de l'existència humana.

- 13 Analitzar les manifestacions de la religiositat d'avui.

- 14 Explicar els trets fonamentals de l'impacte de la societat científico-tècnica i postmoderna en el si de les religions, tot analitzant diferents postures i arguments contemporanis davant el problema de l'existència de Déu.

- 15 Utilitzar la Bíblia com a font informativa de l'experiència religiosa d'Israel i del cristianisme.

- 16 Utilitzar estris que permeten el coneixement científic de la Bíblia i la cultura que l'envolta.

- 17 Identificar grans eixos de l'estructura i de la formació literària de l'Antic i el Nou Testament.

- 18 Localitzar i sintetitzar informacions de la Bíblia des de diferents perspectives (punt de vista històric, geogràfic i cultural).

- 19 Sintetitzar la visió històrico-religiosa de la tradició jueva.

- 20 Identificar i localitzar les categories fonamentals que la Bíblia utilitza sobre la història de la salvació.

- 21 Comparar la noció catòlica de revelació amb textos d'altres religions.

- 22 Copsar les idees essencials i el sentit dels textos de l'antic testament i del nou testament on es descobreix la progressiva revelació de Déu com a pare.

- 23 Descriure els principals trets del context històric de Jesús de Natzaret.

- 24 Classificar a nivell introductorri les fonts documentals sobre la vida de Jesús.

- 25 Identificar i explicar la personalitat i la vida pública de Jesús de Natzaret.

- 26 Sintetitzar els continguts principals del missatge de Jesús de Natzaret a partir de l'anàlisi de les paràboles i dels grans discursos.

- 27 Raonar per què Jesucrist, mort i ressuscitat, és el centre de la fe cristiana.

- 28 Interpretar el sentit d'alguns títols cristològics.

- 29 Reconèixer en expressions artístiques de diferents estils i èpoques diverses imatges de Jesucrist.

- 30 Relacionar la noció de Déu de l'antic testament amb la manifestada per Jesús de Natzaret, tot descobrint els elements de continuïtat i novetat.

- 31 Adonar-se de l'originalitat del Déu cristià com a comunió de persones (pare, fill i esperit).

- 32 Explicar les afirmacions sobre Déu proclamades al

credo catòlic.

- 33 Descobrir les principals afirmacions sobre l'home a partir d'alguns textos de la revelació de Déu.

- 34 Classificar alguns dels principals documents de la història del cristianisme.

- 35 Copsar els trets caracteritzadors de la vida de l'església.

- 36 Identificar els principals moments, personatges i fets de la història de l'església, tot analitzant-ne alguns.

- 37 Identificar els principals moments, personatges i fets de la vida de l'església a Catalunya, tot analitzant-ne alguns.

- 38 Mostrar coneixement de les dades actuals sobre l'acció de l'Església catòlica en el camp de la cultura, educació i promoció social, particularment a Catalunya.

- 39 Identificar i distingir objectes, ministeris i accions litúrgiques de la comunitat eclesial.

- 40 Descriure els símbols, les finalitats i els moments celebratius dels sacraments, adonant-se de la força expressiva dels símbols en la vida dels homes.

- 41 Situar correctament les festes religioses en el seu origen i en la seva incidència actual.

- 42 Adonar-se d'algunes aportacions de la ciència i la tècnica, tot coneixent el pensament del magisteri de l'Església.

- 43 Obtenir, organitzar i analitzar informació sobre fets i conductes al voltant de la problemàtica ètico-moral.

- 44 Expressar la fonamentació cristiana de la dignitat i igualtat humanes, i conèixer les diferents formulacions que han proclamat els drets humans.

- 45 Descobrir i llegir textos bíblics i del magisteri que descriguin l'home com a imatge de Déu, tot aprofundint en la dignitat i l'estima que això li atorga.

- 46 Comentar els elements bàsics de la moral catòlica.

- 47 Contrastar actituds personals i socials amb models de vida caracteritzats per la seva fidelitat a l'evangeli.

- 48 Identificar i descriure els problemes més greus i urgents de la humanitat i saber projectar-hi la proposta del magisteri de l'Església.

- 49 Interpretar l'art, la poesia i la música com a expressions d'experiències humanes profundes, incloses les religioses, tot sensibilitzant-se per la bellesa d'aquestes manifestacions.

- 50 Descobrir les relacions d'aspectes bíblics, doctrinals i litúrgics amb algunes expressions artístiques i culturals de l'entorn.

- 51 Adquirir l'hàbit d'exercir de forma dialogant la capacitat crítica envers altres formes de pensament i d'actuació.

- 52 Interessar-se pel fet religiós com quelcom fonamental i referencial en la història de la humanitat.

- 53 Respectar el cristianisme, la seva història, el seu fundador i les seves esglésies, com a fet viu i significatiu per a milions de creients.